

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VÝVOJ VÝSTAVBY ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

Autor práce: Otto Čada

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: PhDr. Štěpán Kavan, PhD.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2024

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Otto Čada

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Vývoj výstavby Armády České republiky

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Evolution of the Construction of the Army of the Czech Republic

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, včetně titulů):

PhDr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): duben, 2023

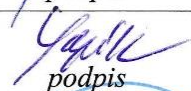
Cíl bakalářské práce:

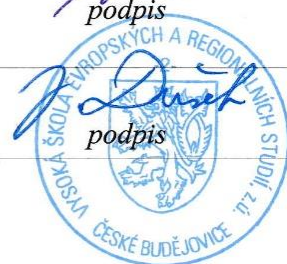
Hlavním cílem práce bude zhodnotit vývoj a novodobé směřování Armády České republiky v kontextu názoru vybraných odborníků z oblasti obrany a bezpečnosti.

Vedlejším cílem bude zpracování a charakteristika vývoje Armády České republiky a strategických bezpečnostních dokumentů.

Student: Otto Čada	8.6.2023 datum	 podpis
Vedoucí práce: PhDr. Štěpán Kavan, Ph.D.	8.6.2023 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	12.6.2023 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	14.6.2023 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	26.6.2023 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Štěpánu Kavanovi, PhD. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ČADA, O. *Vývoj výstavby Armády České republiky: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2024. 78 s. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Klíčová slova: armáda, obrana, bezpečnostní politika, národní zájem, strategie

Tato bakalářská práce si klade za hlavní cíl zhodnotit vývoj a současné směřování Armády České republiky na základě názorů vybraných odborníků z oblasti obrany a bezpečnosti. Vedlejším cílem je popsat a analyzovat vývoj Armády České republiky a její strategické bezpečnostní dokumenty. Práce je rozdělena do dvou částí. První část se věnuje analýze klíčových strategických bezpečnostních dokumentů, které definují východiska a závěry pro tvorbu výstavby Armády České republiky. Druhá část zkoumá tyto východiska a závěry prostřednictvím strukturovaných rozhovorů s odborníky.

Hlavním problémem řešeným v této práci je vývoj Koncepce výstavby AČR ve vztahu k měnící se bezpečnostní situaci ve střední a východní Evropě. Téma je zvláště aktuální vzhledem k probíhajícímu konfliktu na Ukrajině, který výrazně ovlivňuje evropskou bezpečnostní situaci a vyžaduje přehodnocení dosavadních bezpečnostních strategií a koncepcí ČR.

Obsah práce zahrnuje vymezení základních pojmů, historický kontext od období studené války po současnost, rozhovory a jejich vyhodnocení. Výsledky této práce přispějí k lepšímu porozumění vývoji a aktuálním výzvám, kterým AČR čelí a nabídnou pohled na možná budoucí směřování jejího vývoje.

ABSTRACT

ČADA, O. *Evolution of the Construction of the Army of the Czech Republic: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2024. 78 pgs. Supervisor: PhDr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Key words: army, defense, security policy, national interest, strategy

The primary aim of this bachelor's thesis is to evaluate the development and contemporary direction of the Army of the Czech Republic (ACR) based on the opinions of selected experts in the field of defense and security. The secondary objective is to describe and analyze the evolution of the ACR and its strategic security documents. The thesis is divided into two parts. The first part focuses on the analysis of key strategic security documents that define the foundations and conclusions for the ACR's development concept. The second part examines these foundations and conclusions through structured interviews with experts.

The main issue addressed in this thesis is the development of the ACR's construction concept in relation to the changing security situation in Central and Eastern Europe. This topic is particularly relevant due to the ongoing conflict in Ukraine, which significantly impacts the European security environment and necessitates a reassessment of existing security strategies and concepts for the ACR.

The thesis content includes key concepts, historical context from the Cold War period to the present, processes of democratization and integration, reforms and transformation of the army, current developments, and the evaluation of structured interviews with experts. The results of this thesis will contribute to a better understanding of the development and current challenges faced by the ACR, and provide insights into possible future directions for its development.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Základní pojmy	12
3 Období studené války.....	20
4 Období po studené válce	22
4.1 Demokraticizace.....	22
4.1.1 Strategické dokumenty v období demokratizace	24
4.1.2 SWOT analýza	24
4.2 Integrace.....	26
4.2.1 Strategické dokumenty v období integrace	27
4.2.2 SWOT analýza	30
4.3 Reformy.....	31
4.3.1 Strategické dokumenty v období reforem	31
4.3.2 SWOT analýza	34
4.4 Transformace.....	35
4.4.1 Strategické dokumenty v období transformace.....	36
4.4.2 SWOT analýza	37
5 Vývoj od roku 2009 do současnosti	39
5.1 Strategické dokumenty od roku 2009 do současnosti	39
5.2 SWOT analýza	46
6 Zhodnocení dosavadního vývoje.....	48
7 Strukturovaný rozhovor a jeho vyhodnocení	52
Závěr	57
Seznam použitých zdrojů	59
Seznam zkratk	63
Seznam tabulek a grafů	64
Seznam příloh.....	65

Příloha č. 1	66
--------------------	----

Úvod

Motto, které je připisované americkému generálovi 2. světové války a pozdějšímu prezidentu Dwightu Davidu Eisenhowerovi, nám říká, že plán je ničím, ale plánování je vším. Tento citát je v různých úpravách velice populární v odvětvích, pro které je proces plánování nezbytně nutný k dosahování vytyčených cílů. Plánovat lze a často je zapotřebí činnosti od triviálnějších, jako může být plánování společného výletu skupiny přátel, po složité plány firem při zavádění nových výrobků. Plány se zpravidla skládají z definice cílů, definice vyplívajících aktivit potřebných k dosažení cílů, časového harmonogramu, zdrojů, identifikace rizik a plánu na jejich zvládnutí a v poslední řadě nezbytné kontroly. A nejenak je tomu také v oblasti plánování a řízení výstavby a rozvoje Armády České republiky. Právě systematické a zodpovědné plánování dokáže odhalit, když ne všechny, tak alespoň většinu východisek pro nejen udržení dosavadních schopností, ale zároveň jejich rozvíjení a získávání nových. Plánování pomáhá jak s vnitřním poznáním vlastní organizace, které se přímo týká, a tedy s interními faktory jako jsou například finanční a materiální zdroje nebo personální stav, tak zároveň přináší poznání v oblasti hrozeb či příležitostí z vně organizace. Vlastní plány je samozřejmě také nutné průběžně revidovat a ověřovat tak, zda stále odpovídají bezpečnostním trendům a zejména zda efektivně reagují na změny v bezpečnostním prostředí.

Tato práce se tak bude zabývat zejména vývojem těch dokumentů, které mají svým určením vliv na výstavbu AČR, a to zejména v dynamickém bezpečnostním prostředí 21. století. Nelze však opomenout ani předcházející historický vývoj, a proto je část práce věnována období komunistického Československa, které skončilo s rokem 1989 a také následnému dělení dosavadního společného státu na samostatnou Českou republiku a Slovenskou republiku. V dalších obdobích pokračoval již započatý proces přibližování se armádám západního světa, který byl stvrzen zejména 12. března 1999 vstupem ČR do NATO.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnocení vývoje a novodobého směřování Armády České republiky (dále AČR) v kontextu názoru vybraných odborníků z oblasti obrany a bezpečnosti. Vedlejším cílem je zpracování a charakteristika vývoje AČR a strategických bezpečnostních dokumentů. Budou použity metody zkoumání analýza, syntéza, komparace a strukturovaný rozhovor.

Analýza je klíčovou vědeckou metodou používanou při detailním zkoumání problému. Spočívá v rozložení celku na menší části, což umožňuje studovat jevy na základní úrovni odpovídající výzkumným cílům. Tím, že jsou odděleny jednotlivé prvky a jsou zkoumány izolovaně, je možné lépe pochopit podstatu zkoumaného problému.¹ Typem analýzy použité v práci je SWOT analýza, jejíž podstatou je definovat v rámci zkoumaného objektu jeho silné a slabé stránky (zpravidla ve vztahu k jeho vnitřnímu hodnocení) a dále možné příležitosti či hrozby (ve vztahu k vnějšímu okolí).

Syntézou z jednotlivých získaných faktů vytváříme novou vědeckou výpověď. Jedná se o přístup, kdy získané poznatky spojujeme do nového, logicky soudržného vědeckého vyjádření u zkoumaného problému.²

Komparace je metoda sloužící k identifikaci podobností a rozdílů mezi porovnávanými entitami. Cílem této metody je zjistit, zda se zkoumané jednotky navzájem podobají nebo liší.³

V praktické části práce je jako metoda získávání dat použit strukturovaný rozhovor. Podstatou této metody je kladení otázek předem vybraným respondentům, pořadí i znění otázek je předem přesně stanovené tazatelem.⁴

V teoretické části práce se po vymezení základních pojmů autor zabývá historickým obdobím před vznikem demokratického Československa a později samostatné České republiky. Dále jsou v uvedeny a definovány jednotlivé vývojové

¹ OCHRANA, F. *Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu*. Praha. Nakladatelství Karolinum, 2019, s. 45.

² OCHRANA, F. *Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu*. Praha. Nakladatelství Karolinum, 2019, s. 50.

³ OCHRANA, F. *Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu*. Praha. Nakladatelství Karolinum, 2019, s. 50.

⁴ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha. Portál, 2005, s. 173.

etapy AČR a pomocí SWOT analýzy jsou zpracovány vybrané strategické dokumenty jednotlivých časových období. Zkoumanými dokumenty jsou zejména jednotlivá vydání Koncepce výstavby AČR (dále KVAČR), Obranné strategie ČR a Bezpečnostní strategie ČR. V závěru teoretické části jsou za použití syntézy a komparace zjištěných skutečností a také dostupných statistických údajů Ministerstva obrany (dále MO) identifikovány důležité body ovlivňující celkový vývoj výstavby armády.

V praktické části práce jsou závěry teoretické části práce konfrontovány formou strukturovaného rozhovoru s názory vybraných odborníků z oblasti obrany a bezpečnosti za účelem potvrzení či vyvrácení vlastních autorových závěrů.

2 Základní pojmy

Bezpečnostní studia jsou multidisciplinárním a nadresortním oborem, kde se setkávají odborníci s rozdílným teoretickým základem. Vojenská teorie, mezinárodní vztahy, politologie, krizové řízení, veřejné právo a technické vědy jsou příklady disciplín, které přispívají k bezpečnostní politice. Formulace strategických bezpečnostních dokumentů koncem 90. let ukázala potřebu vyjasnit a ujednotit odbornou terminologii tak, aby klíčové pojmy byly chápány jednotně napříč jednotlivými obory.⁵ Jelikož zejména obecné pojmy mají v různých oborech různé významy a definice, pro potřeby této práce je vždy počítáno pouze s významem relevantním v kontextu prostředí bezpečnostních studií.

Bezpečnost je jedním ze základních a zároveň často užívaným a obecným pojmem. Široce jej lze definovat jako stav bezstarostnosti neboli též absenci nebezpečí či hrozeb. Užší definice popisuje bezpečnost jako stav, kdy se jednotlivci či skupiny cítí účinně chráněni před hrozbami, které mohou být různého charakteru a to např. vojenského, ekonomického, ekologického, sociálního či teroristického. Bezpečnost je dále nutné rozlišovat z pohledu chráněného objektu na vnitřní neboli policejní a vnější, v rámci které se zabýváme zejména vojenskými hrozbami a mezinárodním terorismem.⁶ „*Bezpečnost České republiky zajišťují ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory a havarijní služby.*“⁷

„*Obrana státu je souhrn opatření k zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu, ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším napadením. Obrana státu zahrnuje výstavbu účinného systému obrany státu, přípravu a použití odpovídajících sil a prostředků a účast v kolektivním obranném systému.*“⁸

Národní bezpečnost se mimo bezpečnostní studia vyskytuje například v politologii, sociologii a mezinárodních vztazích. Slovo národní je zde chápáno jako národně státní, jelikož právě národní stát je hlavním organizátorem a zároveň

⁵ ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 7-9.

⁶ ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 11-13.

⁷ ČESKO. Zákon č. 110 ze dne 22. dubna 1998 o bezpečnosti České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 39, s. 5386.

⁸ ČESKO. Zákon č. 222 ze dne 12. října 1999 o zajišťování obrany České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 76, s. 3755.

referenčním objektem ochrany státní bezpečnostní politiky. Za stav národní bezpečnosti považujeme absenci ohrožení svrchovanosti, územní celistvosti, základů politického uspořádání, vnitřního pořádku a bezpečnosti, životů a zdraví občanů, majetkových hodnot a životního prostředí. K tomu je nutné, aby ani spojenci nebyly vystaveni takovým hrozbám a zároveň byly objekty národní bezpečnosti schopni tyto hrozby včas a efektivně rozpoznat a zamezit jim.⁹

Vnější bezpečnost je stav, kdy jsou minimalizovány vnější hrozby, které mohou ohrožit stát a jeho zájmy. Tento stav zahrnuje schopnost a ochotu státu efektivně reagovat na existující i potenciální hrozby, které mohou být vojenské, ekonomické nebo spojené například s migračními vlnami. Vnější bezpečnost také zahrnuje mezinárodněpolitické, ekonomické a vojenské vztahy státu s ostatními státy a koalicemi, prostřednictvím kterých stát prosazuje své zájmy.¹⁰

Bezpečnostní prostředí je jedním z klíčových pojmů pro bezpečnostní politiku státu a je bráno jako prostředí vně státu či organizace více států ve kterém vzniká nebo má potenciál vznikat ohrožení národních zájmů daného státu či organizace. Z jeho podstaty prostředí vně chráněného objektu plyne vyšší míra nejistoty a nižší možnost kontroly a rozpoznatelnosti ve srovnání s vnitřním prostředím vlastního chráněného objektu. Bezpečnostní prostředí ČR lze rozdělit na tři oblasti plynoucí z geografického uspořádání a zároveň z míry vlivu ČR na tyto oblasti. Jedná se bezprostřední bezpečnostní prostředí, které zahrnuje sousední státy a případně jejich sousedy a kde je vývoj do jisté míry ovlivnitelný zahraniční politikou. Dále blízké bezpečnostní prostředí, do kterého řadíme evropské státy a velká uskupení jako Evropská unie (dále EU) či Severoatlantická aliance (dále NATO) a kde nad možností ovlivnění vývoje formou dvoustranných vztahů a jednání převažují projednávání záležitostí na půdě mezinárodních organizací. Poslední oblastí je vzdálené bezpečnostní prostředí, která zahrnuje hlavní zájmové oblasti globálních a regionálních mocností a kde je možnost ovlivnění vývoje politikou ČR dána formou účasti projednávání jednotlivých záležitostí na půdě mezinárodních organizací s celosvětovou působností.¹¹

⁹ ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 14-15.

¹⁰ *Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2016 [cit. 2024-05-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-řízení-a-planování-obrany-státu.aspx>>. s. 6.

¹¹ ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 24-26.

Národní zájem je v prostředí států střední a východní Evropy chápán zájem státní (tedy ne národně ve smyslu etnickém). V politické praxi často slouží národní zájem jako argument a prostředek pro získání politické podpory a obhajoby zahraniční politiky. Podružné pojmy národním zájmům jsou **životní zájmy** a **strategické zájmy**. Životní zájmy souvisí zejména se zajištěním fyzického a politického přežití daného státu, tedy jeho suverenity, územní celistvosti a zachování principů právního státu. Strategické zájmy jsou ty, které stanovují cíle a usilují o jejich dosažení ve vztahu ke konkrétní politice (bezpečnostní, zahraniční, finanční a jiné).¹²

Hrozba a riziko jsou dva spolu úzce související a bezpečnostním prostředím klíčové a velice často používané pojmy. Hrozbou rozumíme vnější jev, který má možnost nebo vůli negativně působit na naše určité chráněné hodnoty. Míra závažnosti hrozby se potom odvíjí od hodnoty, jakou pro nás má konkrétní chráněný zájem. Obecně hrozby dělíme na neintencionální neboli přírodní, a intencionální, kam spadají veškeré hrozby působené či zamýšlené lidskými jedinci, státy nebo nestátními skupinami. Pokud si jako hrozbu určíme nějaký konkrétní jev, riziko můžeme definovat jako míru pravděpodobnosti, zda tento jev nastane. Jak hrozbu, tak i riziko lze v mnoha konkrétních případech kvantifikovat a tyto aplikace jsou základem bezpečnostních analýz.¹³

Bezpečnostní situace je výsledkem interakce nevojenské a vojenské bezpečnosti, zahrnující politické, kulturně-sociální, ekonomické vojenské a ekologické aspekty. Tato situace je ovlivněna vnitrostátními i mezinárodními bezpečnostními podmínkami, parametry vnitřní a vnější bezpečnosti a zahraniční politikou. Dále je formována ekonomickým rozvojem, sociální stabilitou, rozvojem demokracie a dodržováním lidských práv.¹⁴

Strategie obecně může být definována jako koncepční a řízený postup (koncepce, plán) k dosažení stanovených cílů v určitém časovém období za pomoci stanovených metod a nástrojů. Tento pojem má svůj původ v antickém Řecku a vztahoval se k umění vést vojska, dnes je jeho užívání široce rozšířeno i v jiných

¹² ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 39-41.

¹³ ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 53-56.

¹⁴ *Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, enviromentální bezpečnosti a plánování obrany státu* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2016 [cit. 2024-05-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-řízení-a-planování-obrany-státu.aspx>>. s. 9.

vědách a oblastech (management, ekonomie, politické vědy, sport, aj.). Základními východisky strategií jsou deklarace cílů, volba metod a prostředků, harmonizace kroků, systematizace, časový harmonogram, řízení a kontrola a logistika.¹⁵ Vojenská strategie je specifickou kategorií a je řešena dále jako samostatný pojem.

*“Bezpečnostní politika je nejobecnější a vrcholný program státu nebo uskupení států v oblasti obhajoby a obrany národních zájmů. Je obvykle stanovena na základě definice národních zájmů, analýzy bezpečnostního prostředí a klasifikace hrozeb a rizik a mezinárodních závazků, přičemž věnuje pozornost jak bezpečnosti vnitřní, tak bezpečnosti vnější. Deklaruje, jakým způsobem a při použití jakých prostředků hodlá aktér definující a provádějící bezpečnostní politiku hájit své zájmy.”*¹⁶ Bezpečnostní politika státu je společenskou činností zaměřenou na ochranu státní suverenity, územní celistvosti a demokratických základů státu. Jejím cílem je také zajištění činnosti demokratických institucí, ekonomického a sociálního rozvoje, ochrana zdraví a života občanů, majetku, kulturního dědictví, životního prostředí a plnění mezinárodních bezpečnostních závazků. Tato politika se skládá z pěti hlavních komponent (zahraniční politika, obranná politika, politika vnitřní bezpečnosti, hospodářská politika a politika veřejné informovanosti v oblasti bezpečnosti státu).¹⁷

Obranná politika je jedním ze stěžejních pojmů bezpečnostní terminologie a souvisí s obranou zejména životních národních zájmů státu před vnějším napadením. Obranná politika je nadresortní povahy a je součástí bezpečnostní politiky, vychází z definice chráněných hodnot a její realizace je celospolečenská.¹⁸ *“Za přípravu a zajišťování obrany státu odpovídá vláda”*¹⁹

Vojenská politika je výrazem dnes již prakticky nepoužívaným a spjatým s obdobím studené války. Dnešním ekvivalentem je obranná politika, která je výrazem

¹⁵ ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 78-81.

¹⁶ ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 84.

¹⁷ *Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2016 [cit. 2024-05-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-řízení-a-planování-obrany-státu.aspx>>. s. 7.

¹⁸ ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 86.

¹⁹ ČESKO. Zákon č. 222 ze dne 12. října 1999 o zajišťování obrany České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 76, s. 3755.

širšího významu nedefinovaného zastaralou představou pouze vojenské obrany státu před vnějším napadením.²⁰

Obrana, přesněji obrana státu v kontextu bezpečnosti státu, je v našem právním prostředí definována v zákoně č. 222/1999 Sb. o zajišťování obrany České republiky definována následovně. *“Obrana státu je souhrn opatření k zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu, ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším napadením. Obrana státu zahrnuje výstavbu účinného systému obrany státu, přípravu a použití odpovídajících sil a prostředků a účast v kolektivním obranném systému.”*²¹ Právo na kolektivní či individuální ochranu zajišťuje zemím, v rámci mezinárodního práva, také Charta Organizace spojených národů (dále OSN) a to v případě, že čelí ozbrojené agresi či invazi. V prostředí bezpečnostní politiky za obranu považujeme soubor opatření, které mají za cíl odvrácení napadení protivníkem.²²

Vojenská strategie je z principu členění AČR na tři stupně (vzestupně taktický, operační a strategický) nejvyšší úrovní řízení. Na této úrovni jsou určovány obecné principy výstavby, přípravy a použití sil a to za účelem splnění politických cílů státu nebo cílů strategických operací. Zkoumání umění vojenské strategie sahá více než 2000 let zpět, kdy se principy válčení zabýval čínský vojevůdce a strateg Sun-c’ a po něm další významní vojevůdci své doby jako například Alexandr Makedonský, G. J. Caesar nebo Carl von Clausewitz. *“Válka není něco samostatného, nýbrž pokračování politiky se změněnými prostředky; hlavní zřetele všech velkých strategických projektů mají tudíž z největší části politickou povahu, a to tím více, čím více v sobě zahrnují celek války a státu.”*²³ Termínem vojenská strategie vedle umění připravovat a vést armády může být označen zároveň dokument a tak tomu je jak v českém národním prostředí, tak v aliančním prostředí NATO (Vojenská strategie ČR, Strategic Defence Review, aj.).²⁴

²⁰ ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 88-89.

²¹ ČESKO. Zákon č. 222 ze dne 12. října 1999 o zajišťování obrany České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 76, s. 3755.

²² ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 90-92.

²³ CLAUSEWITZ, Carl von. *O válce: slavná komplexní inspirace vojáků, politiků, intelektuálů, manažerů a organizátorů*. Přeložil Zbyněk SEKAL. Voznice: Leda, 2020, s. 911.

²⁴ ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 94-98.

Bezpečnostní strategie ČR je klíčový dokument Vlády ČR, který na základě analýzy bezpečnostních hrozeb a rizik definuje bezpečnostní zájmy státu. Určuje role správních úřadů, orgánů územní samosprávy, ozbrojených sil, bezpečnostních sborů, záchranných složek a dalších služeb v rámci bezpečnostní politiky. Strategie také stanovuje postupy pro prosazování bezpečnostních zájmů ČR.²⁵

Sekuritizace je jev, ke kterému dochází, pokud je vlivným subjektem (vláda, mezinárodní organizace, jednotlivý politikové, aj.) upozorňováno na možnou novou hrozbu z hlediska bezpečnostní politiky. Následným jevem je sekuritizační pohyb, který nastává, pokud se s podaným vnímáním nové hrozby ztotožní většina společnosti. Důsledkem takového sekuritizačního pohybu může být zavedení mimořádných opatření. Sekuritizace je jev, který se vyskytuje jak v národním, tak mezinárodním bezpečnostním prostředí a do českého jazyka jej můžeme volně přeložit jako proces vyhodnocování bezpečnostních hrozeb. Krajnými polohami takového vyhodnocování může být na jedné straně neochota sekuritizace evidentních hrozeb a na straně druhé naopak paranoidní sekuritizace hrozeb, které nemají reálné opodstatnění.²⁶

Činitelé bezpečnostní politiky jsou z principu mezinárodních vztahů nejčastěji zástupci jednotlivých států, tedy typicky prezidenti, předsedové vlád, ministři, političtí vůdci a další. Druhou významnou skupinu činitelů bezpečnostní politiky tvoří mezinárodní organizace, které zastávají a hájí všeobecně uznávané mezinárodní hodnoty, zde můžeme jmenovat jako zástupce OSN nebo NATO. Vedle těchto hlavních skupin můžeme za činitele bezpečnostní politiky považovat i lobbistické skupiny. Společným rysem všech těchto jednotlivých činitelů je rozhodování o bezpečnosti s nimi spojených referenčních objektů bezpečnostní politiky, těmi jsou zpravidla státy či mezinárodní společenství. Vedle pozitivně orientovaných činitelů musíme rozlišovat i negativně zaměřené organizace a hnutí, kam patří teroristické skupiny či skupiny páchající mezinárodním organizovaným zločinem.²⁷

Referenční objekt bezpečnostní politiky je obecně jednotka zastupovaná činiteli bezpečnostní politiky ve věci bezpečnostních zájmů. Nejčastěji se jedná o státy

²⁵ *Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2016 [cit. 2024-05-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-řízení-a-planování-obrany-státu.aspx>>. s. 9.

²⁶ ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 100-101.

²⁷ ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 103-104.

jakožto jediné legitimní vykonavatele síly. Bezpečnost státu, jakožto referenčního objektu, znamená především zajištění obrany území a základních hodnot, fungování institucí, ochrany obyvatelstva a dalších životních a strategických zájmů. Tuto bezpečnost nelze nikdy považovat za zcela zajištěnou nebo zcela nezajištěnou, nýbrž více či méně zajištěnou s neustálou snahou o její maximální úroveň a o aktuální přehled o možných hrozbách. U referenčních objektů je vždy potřeba zohledňovat zvlášť hrozby zvenčí (typicky vojenská agrese) a hrozby zevnitř (separatistická hnutí). Proti oběma typům hrozeb má právě stát nejsilnější nástroje k zajištění vlastní bezpečnosti. Změnou geopolitického uspořádání po konci studené války se mezi referenčními objekty bezpečnostní politiky staly také nestátní jednotky, mezi které řadíme nejdůležitější hodnoty na čele s ochranou lidských práv.²⁸

Aktéři bezpečnostních hrozeb vojenského charakteru jsou typicky státy s agresivně expanzivní politikou, autoritářské režimy či teroristické organizace. Tyto aktéry považujeme za negativně působící činitele bezpečnostní politiky a jejich hlavním společným rysem je to, že je můžeme považovat za zdroje hrozby vojenské agrese či u nich sledovat snahy o zisk zbraní hromadného ničení.²⁹

Aktéři bezpečnostních hrozeb nevojenského charakteru jsou zdroje hrozeb politického, ekonomického a sociálního charakteru. V rámci politiky zde sledujeme především nevojenské hrozby vůči státní suverenitě, které spočívají buď neuznání vnitřní legitimacy politických jednotek (typicky vnitřně slabé státy, kde velká část obyvatelstva zpochybňuje vládu) nebo v neuznání suverenity státu z vnější. V ekonomické oblasti považujeme za referenční objekt ekonomické zájmy jednotlivých uskupení (státy, mezinárodní ekonomické a obchodní společenství) a roli činitelů bezpečnostní politiky zde plní vlády a výkonné orgány uskupení. S výjimkou uvalení sankcí či obchodního embarga jsou ekonomické hrozby zpravidla nezáměrné a jejich zdrojem je nestabilita světových trhů, narušení dodávek energií, zdrojů, výrobků či surovin a zejména propukání ekonomických krizí, které přinášejí politickou a sociální nestabilitu. Hrozby sociálního charakteru dělíme na dva základní druhy, a to záměrné a nezáměrné. Ve spojení se záměrnými hovoříme o zejména o nacionalismu ve vnitřní politice, kdy vůdci zveličující ohrožení svých referenčních objektů mohou vyvolat i vojenské konflikty, jako jsme tomu mohli být svědky například při rozpadu

²⁸ ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 105-106.

²⁹ ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 107-108.

Jugoslávie. Dále mohou být zdrojem těchto hrozeb diktátorské režimy, které svým působením vyvolávají zvýšenou migraci obyvatel. Mezi nezáměrné hrozby sociálního charakteru řadíme potom migraci způsobenou například útekem z chudých a málo rozvinutých zemí, která není vyvolávána za účelem působení proti jiným zemím. Ve spojení s hrozbami nevojenského charakteru se můžeme setkat také s pojmem soft security.³⁰

³⁰ ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. s. 109-111.

3 Období studené války

Toto období je dle autora důležité zmínit, byť z dnešního pohledu již není nikterak určující pro současný vývoj, avšak předcházelo prvním krokům demokratizace ČR a tady i její armády a zároveň bylo s přicházející změnou v ostrém kontrastu z pohledu plánování a řízení obrany. Zároveň tato kapitola pomáhá zarámovat vývoj AČR do kontextu jejího určení, kdy za minulého režimu se armáda připravovala na konvenční konflikt velkého rozsahu, v následujících desetiletích byla přetransformována a nasazována výhradně v oblastech nesymetrického bojiště a povstaleckých bojů, aby během posledních let byla schopná opět reagovat na hrozbu konvenčního konfliktu na území Evropy.

Armáda samostatné České republiky samozřejmě nevznikla takzvaně na zelené louce budováním od začátku, ale má svou historii a tradice. Tato historie sahá k samotným počátkům našeho státu tedy do období první republiky a Československé armády a byť je toto období bezpochyby z historického hlediska velice důležité, z hlediska zaměření této práce nemá takový vliv, jako období, které následný vývoj poznamenalo mnohem více. Tímto úsekem dějin byla doba krátce po skončení druhé světové války a zároveň doba, kdy se formovalo nové bipolární rozdělení světa a všeobecně je známo jako období studené války. V počátku těchto časů bylo tehdejší Československo pod východní sférou vlivu, a tak jak byl postupně celý stát ovládnut komunistickou stranou, tak i z armády se mezi lety 1960–1990 stala Československá lidová armáda (dále ČSLA).³¹

ČSLA byla armádou branného typu budovanou po vzoru armády Sovětského svazu stejně jako ostatní armády východního bloku. Veškeré tehdejší obranné řízení a plánování vycházelo z plné podřízenosti Sovětskému svazu, jakožto lídra armád Varšavské smlouvy a zároveň bylo podřízeno bipolárnímu rozdělení světa na východní a západní blok. Vzhledem ke geografické poloze tehdejší Československé socialistické republiky (dále ČSSR) jakožto státu na pomezí dvou zmíněných bloků byla ČSLA logicky součástí prvního operačního sledu. V sousedství, za takzvanou železnou oponou, byly v tehdejší Německé spolkové republice rozmístěny nejen jednotky domácí armády, ale zároveň také jiných členských států NATO. Na našem území toto bylo obdobné od událostí srpna roku 1968, kdy po invazi armád pěti zemí Varšavské

³¹ *Bílá kniha o obraně České republiky*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 1995, s. 21.

smlouvy k potlačení Pražského jara a smyšlené kontrarevoluce zůstaly Sovětské jednotky v počtu více než 70 tisíc osob jako součást Československého frontu v případě mobilizace.³²

ČSLA by rozdělena na západní a východní vojenský okruh (dále ZVO a VVO), přičemž dislokace ZVO byla na území Čech, Moravy a části Slovenska a VVO na zbývajícím Slovenském území. Hlavní rozdíl spočíval v určení těchto dvou okruhů a jejich rozmístění s ohledem na předpokládaný postup nepřítele v tomto směru mnohé napoví. Zatímco hlavní bojové úsilí měl tedy nést ZVO s přibližně 85 % pozemního vojska, VVO měl na svém území převážně týlová zařízení jako vojenské školy, logistická, opravárenská a podobná zařízení. Dle druhů vojsk byla organizační struktura ČSLA rozdělena na pozemní vojsko, letectvo, vojsko protivzdušné obrany (dále PVO) státu a vojenskou část civilní obrany. ČSLA disponovala bojovou silou 20 divizí, a to zejména vševojskových doplňovaných dvěma leteckými a stejně tak PVO a jednou dělostřeleckou. Hlavní výzbroj tvořilo zejména více než 4 tisíce tanků a bezmála 5 tisíc bojových obrněných vozidel, dále více než 3 tisíce dělostřeleckých systémů ráže 100 mm a více a v poslední řadě téměř 700 letounů. Z celkových více než 200 tisíc vojáků v činné službě bylo zhruba 61 tisíc vojáků z povolání a okolo 150 tisíc vojáků vykonávajících základní vojenskou službu (dále ZVS).³³

³² TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009). Praha: Ministerstvo obrany ČR – Prezentační a informační centrum MO, 2009, s.19.

³³ TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009). Praha: Ministerstvo obrany ČR – Prezentační a informační centrum MO, 2009, s. 20.

4 Období po studené válce

Po dlouhých desetiletích komunistického Československa a jeho ČSLA přinesly události konce roku 1989 velké společenské změny, jejich vyvrcholením byl konec vlády jedné strany napojené na Sovětský svaz a společně s tím začátek demokratizace celé společnosti a s tím i armády. Následné rozdělení do jednotlivých vývojových etap se opírá o dílo Obranná politika Československé a České republiky 1989-2009 a postupně popisuje v první fázi demokratizaci armády od pádu komunistického režimu do rozdělení Československa roku 1992. Za druhé samostatné období označuje integraci, a to ve spojení s přípravami a následným přistoupením ČR k NATO 12. března 1999. Třetí etapou vývoje bylo období reformy spojených s profesionalizací armády, která se do té doby stále opírala o brannou povinnost. Jako poslední období je z tehdejšího pohledu označována transformace a jejím cílem byl vznik armády s expedičními schopnostmi a dosažení cílových schopností tak jak je stanovila Vojenská strategie z roku 2008.³⁴

4.1 Demokratizace

Období demokratizace obranné politiky v Československu začalo 17. listopadu 1989 a zahrnovalo významné změny v armádě a celém obranném systému. ČSLA byla veřejností vnímána jako nástroj totalitního režimu a nikdy nebyla použita k obraně země před vnějším nepřítelem. Demokratizační změny zahrnovaly depolitizaci armády, zavedení civilního řízení a rychlý odsun sovětských vojsk. Cíle obranné politiky byly ovlivněny rozpadem východního bloku a Varšavské smlouvy. Země hledala mezinárodní záruky pro svou obranu a reagovala na nové konflikty a zdroje nestability, jako byla válka v Bosně a Hercegovině a rozpad Sovětského svazu. Vnitropoliticky se řešily demokratické volby, ekonomická transformace a rozdělení státu a armády.³⁵

Československá federativní republika (dále ČSFR) se při reformě armády inspirovalo meziválečným obdobím a demokratickými modely. Hlavním cílem bylo propojení civilního řízení s vojenským velením a zapojení občanské společnosti do

³⁴ TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009). Praha: Ministerstvo obrany ČR – Prezentační a informační centrum MO, 2009, s. 19.

³⁵ TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009). Praha: Ministerstvo obrany ČR – Prezentační a informační centrum MO, 2009, s. 18-19.

obránných otázek. Byly vytvořeny mechanismy pro politické rozhodování o armádě, která měla být řízena demokraticky zvolenými představiteli a zachovat si profesní autonomii v odborných záležitostech. Západní model demokratické kontroly armády zahrnoval jasné právní vymezení vztahů mezi armádou, společností a politickými orgány, podřízení armády vládě práva a veřejný dohled. V praxi se ovšem nedařilo vytvořit účinné kontrolní mechanismy a politické vedení nemělo dostatek odborníků na strategické řízení. Tento fakt, společně se skutečností, že strategickému řízení nebyla věnována dostatečná pozornost, vedl často k nepromyšleným změnám a disproporcím mezi úkoly a zdroji.³⁶

Po podpisu Závěrečného aktu jednání o početních stavech osob v ozbrojených silách v Evropě v prosinci 1989, vstoupil tento dokument společně se Smlouvou o konvenčních ozbrojených silách v Evropě (dále S-KOS) v platnost 17. července 1992. Podle S-KOS byly pro ČSFR stanoveny maximální počty hlavních druhů výzbroje a techniky, což vedlo k výrazné redukci. Nadpočetná technika zahrnovala tisíce tanků, bojových vozidel, dělostřeleckých systémů a letounů. Počáteční stav armády byl limitován na 140 000 osob. Rozpad ČSFR a následné rozdělení armády mezi ČR a SR vedlo k novým limitům pro samostatné státy. Pro ČR se jednalo o 93 333 osob, 957 tanků, 1 367 bojových vozidel, 767 dělostřeleckých systémů, 230 bojových letounů a 50 úderných vrtulníků.³⁷

Součástí reformy na počátku 90. let byla redislokace, reorganizace a redukce armády. V roce 1990 byla schválena Koncepce výstavby Československé armády do roku 1993 a zkrácena ZVS z 24 na 18 měsíců. Redislokace zajišťovala rovnoměrné rozmístění vojsk a zmenšení počtu letišť. Reorganizace zahrnovala vytvoření integrované PVO, zjednodušení velení a přebudování divizí na mechanizované, tankové, motorizované a pěší. Byla vytvořena velitelství Západ a Východ. Redukce armády snížila počet vojáků z 210 000 v roce 1989 na 159 152 v roce 1992. Výcvik se

³⁶ *Bílá kniha o obraně České republiky*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 1995, s. 22-23.

³⁷ TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. *Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009)*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Prezentační a informační centrum MO, 2009, s. 28-29.

změnil z koaličního na samostatný, s důrazem na individuální vycvičenost a sladění činnosti jednotek do stupně prapor.³⁸

Vojenská doktrína ČSFR, vyhlášená v roce 1991, stanovila hlavní úkol armády odrazit pozemní i vzdušný útok nespecifikovaného agresora. Doktrína zdůrazňovala princip rozumné obranné dostatečnosti, tedy vybudování jen nezbytně nutných vojenských kapacit pro obranu státu. ČSFR byla připravena nasadit ozbrojené síly i pro mírové mise OSN a pomoc při ekologických a jiných katastrofách. Přijetí doktríny umožnilo přestavbu armády na výlučně obrannou sílu.³⁹

4.1.1 Strategické dokumenty v období demokratizace

Ministerstvo obrany uvádí z období ČSFR pouze jeden strategický dokument a tím je **Vojenská doktrína ČSFR**. Tato doktrína stála na principech suverenity státu, integraci vojenské doktríny s vnitřní a zahraniční politikou, rozumnou obrannou dostatečností a občanskou obranou ústavního zřízení. ČSFR měla usilovat o snížení počtu ozbrojených sil v Evropě, dodržování mezinárodních dohod a udržení bezpečnosti bez hrozby agrese. Dále doktrína zavazovala nevyvíjet ani nevlastnit zbraně hromadného ničení a nepropagovat válku či násilí. Armádě měla být zajištěna občanská podpora a jejími hlavními úkoly měla být ochrana státu a spolupráce na mezinárodní bezpečnosti.⁴⁰

4.1.2 SWOT analýza

Z výše uvedených dokumentů vytvořil autor následující SWOT analýzu prvního úseku vývoje současné AČR.

Silné stránky:

- Odstranění politického vlivu a zavedení civilního řízení armády zvyšuje profesionalitu a důvěru veřejnosti.

³⁸ TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009). Praha: Ministerstvo obrany ČR – Prezentační a informační centrum MO, 2009, s. 29-30.

³⁹ TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009). Praha: Ministerstvo obrany ČR – Prezentační a informační centrum MO, 2009, s. 31.

⁴⁰ *Vojenská doktrína ČSFR* [online]. Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky, 1991 [cit. 2024-05-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/>>.

- Zajištění suverenity a nezávislosti vojenských sil České republiky posílené odsunem sovětských vojsk
- Zavedení demokratických modelů kontroly armády zajišťuje odpovědnost a transparentnost.
- Inspirace demokratickými a efektivními modely řízení z minulosti v meziválečném období.

Slabé stránky:

- Politické vedení často postrádalo dostatečnou odbornou znalost pro efektivní strategické rozhodování.
- Časté změny v organizaci a strategii vedly k nesouladu mezi ambicemi a dostupnými prostředky.
- Výrazná redukce techniky a početních stavů mohla oslabit obrannou kapacitu.

Příležitosti:

- Hledání mezinárodních partnerství a záruk, zejména prostřednictvím NATO a EU.
- Využití možností k modernizaci a reorganizaci armády dle západních standardů.
- Větší zapojení občanské společnosti do obranných otázek může zvýšit podporu a spolupráci.
- Efektivnější rozmístění vojsk a modernizace infrastruktury.

Hrozby:

- Konflikty v blízkém okolí, například válka v Bosně a Hercegovině a obecná nestabilita ve východní Evropě.
- Rostoucí nevojenské hrozby včetně mezinárodního organizovaného zločinu, terorismu a uprchlických vln.
- Vnitropolitické změny a ekonomická transformace mohou negativně ovlivnit stabilitu a financování armády.
- Absence efektivních kontrolních mechanismů může vést k neefektivnímu řízení a zneužití prostředků.

4.2 Integrace

Po rozdělení ČSFR v roce 1993 se musela nově definovat bezpečnostní a obranná politika. Armáda byla rozdělena v poměru 2:1. Do roku 1997 se politická reprezentace málo zaměřovala na rozvoj armády, což změnila situace v Jugoslávii. Česká armáda se orientovala na integraci do NATO. Vznikly dvouúrovňové síly pro obranu teritoria a zahraniční operace. Česká politika se postupně orientovala na západní struktury. Znakem druhé poloviny 90. let byl rovněž pokles schopností AČR plnit úkoly samostatně bez spojenců.⁴¹

Od vzniku samostatné AČR k 1. lednu 1993 se vztahy mezi civilním řízením a velením armády výrazně nezměnily. Vojenský expert Miloš Balabán upozornil na absenci skutečné civilní kontroly armády, která by zahrnovala kompetentní politické zásahy do strategického řízení. Bývalý náčelník Generálního štábu (dále NGŠ) Jiří Šedivý uvedl, že politici se o obranné otázky příliš nezajímali. Do roku 1997 se obranou zabývaly hlavně MO a Generální štáb (dále GŠ), zatímco vláda se soustředila na ekonomickou transformaci. Změna přišla v roce 1998 s obnovením Bezpečnostní rady státu a s přípravami na vstup do NATO, což zapojilo více institucí do tvorby obranné politiky. V roce 1999 byla přijata nová obranná legislativa, to přineslo větší míru transparentnosti a koordinace, ale časté střídání ministrů obrany a omezené plánování vedlo i tak k mnoha neefektivním rozhodnutím. I když se zlepšily mechanismy demokratické kontroly, stále přetrvávaly nedostatky v jejich realizaci a stále existovaly disproporce mezi úkoly armády, jejími schopnostmi a zdrojovými možnostmi. Ve vztahu k veřejnosti začala armáda získávat důvěru a to zejména díky zapojení do zahraničních misí a zvládání krizí, jako byly povodně v roce 1997.⁴²

Při integraci ČR do NATO bylo důležité pochopit, že NATO samo procházelo transformací z organizace zaměřené na kolektivní obranu proti konkrétnímu nepříteli na komplexnější nástroj globální bezpečnosti. Tento vývoj byl potvrzen na summitu v roce 1999 ve Washingtonu, kde byla představena vize NATO pro 21. století. ČR vstoupila v roce 1994 do programu Partnerství pro mír, což představovalo krok směrem k plnému členství v NATO, které bylo formálně nabídnuto 8. července 1997 na summitu v Madridu. ČR se stala členem NATO 12. března 1999. Před vstupem musela ČR splnit

⁴¹ *Bílá kniha o obraně České republiky*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 1995, s. 23-24.

⁴² TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. *Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009)*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Prezentační a informační centrum MO, 2009, s. 35-39.

legislativní požadavky a vojenská opatření, včetně integrace do systému PVO NATO. Podpora obyvatelstva k členství v NATO byl při vstupu vysoká (66,9 %), ale později klesala, částečně kvůli nesouhlasu s přístupem aliance k řešení kosovské krize.⁴³

S rozdělením ČSFR a vznikem ČR k 1. lednu 1993 se formálně přejmenovaly obranné instituce, tedy Federální MO na MO, Československá armáda na AČR a GŠ Československé republiky na GŠ AČR. Nová AČR převzala dvě třetiny bývalé federální armády. Koncepce výstavby AČR do roku 1996, přijatá v roce 1993, zahrnovala přechod na třístupňový systém velení (MO, sbory, brigády), snížení počtu osob a stabilizaci dislokace. Bylo zahájeno sblížování s NATO s cílem dosáhnout kompatibility. Reorganizace zahrnovala zrušení některých jednotek a vznik nových velitelství a brigád. V roce 1994 vznikla brigáda rychlého nasazení a několik mechanizovaných a územních brigád. V roce 1995 byla stabilizována organizační struktura a počet vojáků snížen na 65 000. Proces redislokace vojsk snížil počet posádek a nadbytečná bojová technika byla likvidována podle smluv S-KOS, což bylo dokončeno v roce 1995. K 1. lednu 1996 se AČR organizačně členila na pozemní vojsko, vojenské letectvo, PVO, logistiku, vojenské zdravotnictví a vojenskou policii.⁴⁴

4.2.1 Strategické dokumenty v období integrace

Koncepce výstavby AČR do roku 1996

Vůbec první KVAČR byla vydána v roce 1993 a určovala směřování armády do roku 1996 s přiblížit se kvalitou vyspělým evropským armádám a směřováním k integraci do NATO. V rámci vojenskopolitického pohledu na obranu bylo tehdejší hodnocení nebezpečí vzniku globálního konfliktu s přímým ohrožením ČR velice nepravděpodobné a za nejpravděpodobnější vojenskou hrozbu bylo považováno vyvolání malého lokálního konfliktu s nutností řešení, z pohledu ČR, jen některou z forem nevojenského ohrožení. Vzestupný trend se naopak očekával u nevojenských ohrožení plynoucích z mezinárodního organizovaného zločinu, terorismu, obchodu s drogami, uprchlických vln. Toto se týkalo zejména zemí bývalého Sovětského svazu, které se ocitli v situaci vysoké společenské a politické nestability ve spojení se

⁴³ TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009). Praha: Ministerstvo obrany ČR – Prezentační a informační centrum MO, 2009, s. 39-40.

⁴⁴ TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009). Praha: Ministerstvo obrany ČR – Prezentační a informační centrum MO, 2009, s. 41-43.

zvýšenými projevy militantního nacionalismu a sporů etnického a teritoriálního rázu. Armáda na základě snížené míry ohrožení měla být v době míru schopna řešit rozsahem omezené hrozby a zároveň být připravena zvýšit svůj obranný potenciál mobilizačními opatřeními pro řešení rozsáhlejších hrozeb.⁴⁵

Záměr koncepce výstavby AČR do roku 2000 s výhledem do roku 2005

Následující vydání v roce 1997 zdůrazňovalo nutnost modernizace, interoperabilitu s NATO a připravenost na různé druhy ohrožení s cílem zajistit efektivní obranu státu a plnou spolupráci s mezinárodními partnery. V rámci hodnocení současného stavu kladně hodnotila úspěšnou účast v mírových a humanitárních misích a splnění kvantitativních cílů. Negativně bylo hodnocena nedostatečná modernizace výzbroje, systémů velení a řízení, spojení a průzkumu a obecně neefektivní přidělování finančních prostředků, dále také problémy s regulací odchodovosti vojáků z povolání a nedostatečné sociální zabezpečení. Jako možná ohrožení byly definovány násilné akce cizích mocí, teroristické akce velkého rozsahu, diverzní činnosti, migrační vlny s ozbrojenými skupinami, živelné katastrofy, ohrožení demokracie v cizích zemích a vojenské napadení. Dále dokument definoval požadované schopnosti spolupráce s NATO spočívající v budování interoperabilních systémů velení a spojení. V rámci modernizace výzbroje a vybavení byla plánována zejména modernizace tanků, bojových vozidel pěchoty, radarové techniky protiletadlových kompletů, mělo také dojít k vyzbrojení víceúčelovými letouny a zavedení automatizovaných systémů velení a řízení.⁴⁶

Vojenská strategie ČR

Dalším důležitým dokumentem byla v roce 1999 Vojenská strategie ČR, jenž vycházela z Bezpečnostní strategie ČR z téhož roku. Dokument představoval komplexní přístup k zajištění bezpečnosti státu, odvrácení vojenských hrozeb a posílení kolektivní obrany v rámci NATO. Strategie se opírala o analýzu vojenskopolitické situace, existující bezpečnostní rizika, historické zkušenosti a obranné priority. Jako klíčové body strategie můžeme vydefinovat následující:

⁴⁵ JANDÁČEK, plk. gšt. Pavel. *Koncepce výstavby armády ČR do roku 1996*. Praha: Ministerstvo obrany, 1993. s. 3-4.

⁴⁶ *Záměr koncepce výstavby AČR do roku 2000 s výhledem do roku 2005* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 1997 [cit. 2024-05-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.mocra.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/>>.

1) Bezpečnostní prostředí

Po skončení globální blokové konfrontace se snížilo riziko všeobecné války, ale vznikla nová bezpečnostní rizika nižší intenzity. Mezi hlavní bezpečnostní rizika patří živelní katastrofy, průmyslové a ekologické havárie, teroristické útoky, migrační vlny a násilné akce cizích mocí.

2) Úkoly ozbrojených sil

Hlavním úkolem je obrana ČR proti vnějšímu napadení, dále plnění závazků vyplývajících z mezinárodních smluv, včetně účasti na mírových a humanitárních misích a také posílení vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku a zvládání živelních katastrof a havárií.

3) Priority oblasti výstavby a přípravy

Zvyšování mobility a odolnosti ozbrojených sil, zajištění kompatibility a interoperability s NATO. Modernizace výzbroje a zavádění nových technologií.

4) Plánování obrany a zdrojů

Obranné plánování zahrnuje určení cílů, potřeb a úkolů obrany státu, přičemž se zohledňují politické, vojenské, ekonomické a technologické požadavky. Operační plánování se soustředí na přípravu a použití ozbrojených sil ve spolupráci s NATO. Lidské zdroje tvoří občané podléhající branné povinnosti, s důrazem na kvalitu a postupné navyšování profesionální složky.⁴⁷

Bezpečnostní strategie ČR

Základním dokumentem, z něhož vycházejí výše uvedené, je Bezpečnostní strategie ČR. Ta definuje životní zájmy státu jako zajištění demokratického státního systému, svobody občanů, suverenity a územní celistvosti státu a strategické zájmy, mezi které patří zejména udržení spolehlivých spojeneckých závazků, prohlubování transatlantických vazeb, ekonomický rozvoj a minimalizaci závislosti na jednom zdroji strategických surovin.⁴⁸

⁴⁷ *Vojenská strategie ČR* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 1999 [cit. 2024-05-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.mocra.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/>>.

⁴⁸ *Bezpečnostní strategie České republiky*. Praha: Agentura vojenských informací a služeb, 1999, s. 5.

4.2.2 SWOT analýza

Z dokumentů uvedených v předchozí podkapitole autor vytvořil následující SWOT analýzu.

Silné stránky:

- Úspěšná účast v mírových a humanitárních misích přináší pozitivní zkušenosti a reputace v mezinárodních operacích.
- Silná orientace na spolupráci s NATO zajišťuje interoperabilitu a kompatibilitu.
- Schopnost zvýšit obranný potenciál v případě potřeby.
- Jasně definované cíle a úkoly obrany státu zohledňující politické, vojenské, ekonomické a technologické aspekty.

Slabé stránky:

- Zastarávající technika vyžadující modernizaci, zejména tanky, BVP, radarové systémy a další.
- Potíže s optimalizací rozpočtu a efektivním využíváním zdrojů.
- Problémy s odchodovostí vojáků a sociálním zabezpečením.
- Zastaralé systémy velení a řízení.

Příležitosti:

- Modernizace stávající techniky.
- Posílení spolupráce s mezinárodními partnery.
- Rozvoj lidských zdrojů se zaměřením na kvalitní personál a navyšování .profesionální složky.
- Zvyšování mobility a odolnosti ozbrojených sil .

Hrozby:

- Rostoucí hrozby terorismu a organizovaného zločinu.
- Potenciální rizika spojená s migračními vlnami a násilnými akcemi ze strany cizích mocí.
- Živelné katastrofy a ekologické havárie.

- Ohrožení demokracie v cizích zemích způsobená politickou nestabilitou či militantním nacionalismem.

4.3 Reformy

Vstupem ČR do NATO v roce 1999 byl završen jeden z hlavních strategických cílů, který umožnil pevné zakotvení v západních politicko-vojenských strukturách. Tento krok zajistil nejen bezpečnost, ale i závazek k příspěvku na kolektivní obranu. Členství v NATO otevřelo nové možnosti pro rozvoj armády a překonání dědictví studené války, což také podpořilo ekonomickou integraci do Evropské unie. Období po vstupu do NATO bylo charakterizováno reformami, zahájenými strategickou revizí obrany v roce 2000 a zakončenými dosažením počátečních operačních schopností v roce 2006. Revize zhodnotila způsob zajišťování obrany a nastavila podmínky pro potřebné reformy, zaměřené na zvýšení efektivnosti a výkonnosti obrany. Reformy se soustředily na kvalitativní změny v armádě, inspirované zkušenostmi z operací na Balkáně a dynamickým vývojem strategického prostředí. Klíčovým impulsem byly teroristické útoky na USA 11. září 2001, které zvýšily důraz na mezinárodní terorismus. Následovala vojenská reakce v Afghánistánu (2002) a Iráku (2003), což podpořilo další vývoj obranných schopností a reformu v rámci NATO.⁴⁹

4.3.1 Strategické dokumenty v období reform

Bezpečnostní strategie ČR 2001

Prvním dokumentem novelizovaným v novém tisíciletí byla v roce 2001 Bezpečnostní strategie ČR a stalo se tak dle závazku po dvou letech od vydání předchozí strategie. Toto vydání reflektovalo členství ČR v NATO a kandidaturu na členství v EU. Členství v NATO nově přinášelo záruky, ale také závazky kolektivní obrany podle článku 5 Severoatlantické smlouvy. Přípravy na vstup do EU zahrnovaly rozvoj společné evropské bezpečnostní a obranné politiky. Životní zájmy byly definovány prakticky totožně, tedy opírající se o suverenitu a nezávislost ČR, její územní celistvost, ochranu demokracie a právního státu a zajištění bezpečnosti, zdraví a majetku občanů. V oblasti strategických zájmu se ke stávajícím přidalo zachování přítomnosti USA v Evropě, jakožto klíčového faktoru pro stabilitu euroatlantického

⁴⁹ TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009). Praha: Ministerstvo obrany ČR – Prezentační a informační centrum MO, 2009, s. 50-51.

regionu. Jako nové hrozby jsou zde jmenovány šíření zbraní hromadného ničení (dále ZHN) a kybernetické hrozby.⁵⁰

Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil

Dalším dokumentem byla v roce 2022 Koncepce výstavby a tato aktualizace byla ve srovnání s předchozí první koncepcí značně obsáhlejší a silně orientovaná na potřebné reformy. Pohled nové koncepce na vývoj bezpečnostního prostředí konstatoval, že po rozpadu bipolárního světa došlo k redukci ozbrojených sil a vojenských rozpočtů bez adekvátních kvalitativních změn. Větší vojenský konflikt byl v rámci prostředí Evropy považován za nepravděpodobný v následujících patnácti letech. Na vzestupu měli být hrozby jako militantní nacionalismus, náboženský fundamentalismus či mezinárodní organizovaný zločin. Terorismus začal být vnímán nadnárodně s možností výskytu i na zdánlivě bezpečných místech a obrana proti němu musí zahrnovat vojenská i nevojenská opatření. Obecně lze říci, že úroveň vojenských ohrožení byla považována za klesající, a naopak nevojenská měla vzestupnou tendenci, což vyžadovalo připravenost na různorodé hrozby. V tomto kontextu byla reforma AČR klíčová pro její připravenost efektivně čelit současným a budoucím hrozbám.⁵¹

Koncepce zároveň definovala silné a slabé stránky současného stavu AČR, kdy mezi silné řadila zejména integraci ozbrojených sil do demokratické společnosti a zvyšování její důvěryhodnosti, profesionalitu personálu a jeho schopnost hledat nová a netradiční řešení, prokazování schopností v rámci mezinárodních nasazení a schopnost rychle reagovat na potřeby pomoci v různých situacích v rámci ČR. Jako slabé stránky byly hodnoceny jistá setrvačnost tradičního chápání obrany, která naznačovala plné nedocenění významu přijetí do NATO, dále omezené možnosti výcviku a zahraničního nasazení dané skutečností, že AČR byla dosud z velké části armádou branného typu s vojáky ZVS, a v neposlední řadě nesoulad mezi lidskými, finančními a materiálními zdroji na jedné straně a potřebnými schopnostmi na straně druhé, který by potenciálně mohl vést k neplnění vojenských závazků a oslabení naší pozice v rámci NATO. Řešením měla být reforma za použití systematického plánování s realistickými a měřitelnými kroky, které musely být jasně definované. Tato reforma se měla zaměřit na naplnění deklarovaných schopností a závazků vůči NATO, a ne směřovat pouze

⁵⁰ *Bezpečnostní strategie ČR* [online]. Praha: Vláda ČR, 2001 [cit. 2024-05-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/>>.

⁵¹ *Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2002 [cit. 2024-05-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/>>. s. 2-3.

k dosažení určitých struktur či počtů. Obecně lze zabezpečení obrany řešit kombinací preventivních a reaktivních opatření. V Koncepci z roku 2002 je kladen důraz na preventivní opatření, tedy snahu předcházet konfliktům, tato opatření měla zahrnovat vybudování důvěryhodných a akceschopných sil nasaditelných jak doma, tak v zahraničí a zároveň mít schopnost přijmout alianční síly na vlastním území a poskytnout jim podporu hostitelské země.⁵²

Vojenské strategie ČR 2002

Stejné reformní tendence byly logicky patrné také z Vojenské strategie z roku 2002. Pro doplnění je možné alespoň uvést, že jako klíčové bylo hodnoceno získání a udržení kvalitního personálu s vizí snížení celkového počtu na 34 000 až 36 000 vojáků. Dále materiálové zdroje měly být zajišťovány z domácí průmyslové základny a státních hmotných rezerv a finanční zdroje pro Ministerstvo obrany se měli pohybovat na úrovni 2,2 % HDP.⁵³

Bezpečnostní strategie ČR 2003

Nová Bezpečnostní strategie byla vydána po dvou letech od předchozí, tedy dle původního záměru aktualizace. Také tato novelizace definovala bezpečnostní zájmy ČR ve třech kategoriích jako životní (zejména zajištění existence ČR, suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti, obranu demokracie, právního státu a ochranu základních lidských práv a svobod), strategické (bezpečnost a stabilita v euroatlantickém prostoru, zvyšování efektivnosti OSN, rozvoj obranných schopností EU a NATO, boj proti terorismu a další) a další významné.⁵⁴ V hodnocení bezpečnostního prostředí byly státy nadále považovány za hlavní aktéry mezinárodní politiky, jejich postavení se však měnilo vlivem globalizace a rostoucího vlivu nevládních aktérů. Pozitivně byl hodnocen trend omezení suverenity států ve prospěch ochrany práv a svobod občanů, čehož by však potenciálně mohly zneužívat teroristické organizace, extremistické skupiny či organizovaný zločin. Vedle NATO, EU a OSN

⁵² *Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2002 [cit. 2024-05-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/>>. s. 10-13.

⁵³ ŠVARCOVÁ, Jiřina (ed.). *Vojenská strategie České republiky*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2002. s. 12-13.

⁵⁴ *Bezpečnostní strategie České republiky 2003*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2004. s. 5-6.

byla jako důležitá také role OBSE pro dialog o bezpečnostních otázkách a prevenci krizí v euroatlantickém prostoru.⁵⁵

Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR přepracovaná na změněný zdrojový rámec.

Tato Koncepce je posledním dokumentem ve třetí etapě vývoje byla schválena v roce 2003. Jak je patrné z názvu, v tomto vydání se odrážela nutnost šetřit v armádním rozpočtu, což si vynutila reforma veřejných financí. Výdaje na obranu byly sníženy rozhodnutím vlády a jejich výše dále neměla být stanovena poměrem k HDP, ale pevně stanovená tak, aby pokrývala nezbytně nutnou výši pro realizaci Koncepce. Od roku 2004 a výše 50,7 mld. Kč měli postupně růst do roku 2010 a výše 70,3 mld. Kč. V letech 2004-2006 se počítalo s radikální redukcí personálu a optimalizací posádek s cílem najít úspory na provozu a údržbě infrastruktury. Po ukončení ZVS v roce 2004 měl být cílový stav do roku 2008 okolo 26 tisíc vojáků (snížit se měl zejména počet důstojníků, naopak růst měl počet praporčíků a poddůstojníků). Cílem všech změn bylo zajištění dlouhodobé stability financování a optimalizace zdrojů pro efektivní realizaci reformy ozbrojených sil ČR.⁵⁶

4.3.2 SWOT analýza

Z uvedených dokumentů vytvořil autor následující SWOT analýzu.

Silné stránky:

- Členství v NATO upevnilo strategické postavení ČR v západních politicko-vojenských strukturách, což zajišťuje bezpečnost a přístup k mechanismům kolektivní obrany.
- Strategická revize obrany a další reformy zvýšily efektivnost a výkon armády, inspirované zkušenostmi z operací na Balkáně a globálním vývojem bezpečnostního prostředí.
- Přejít na plně profesionální armádu, zvýšení odborné způsobilosti personálu.

⁵⁵ *Bezpečnostní strategie České republiky 2003*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2004. s. 7-8.

⁵⁶ *Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR přepracovaná na změněný zdrojový rámec* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2003 [cit. 2024-05-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/>>.

- Schopnost armády rychle reagovat, účastnit se mezinárodních misí a spolupráce s aliančními partnery.

Slabé stránky:

- Částečná setrvačnost v tradičním pojetí obrany a z toho plynoucí možné plné nedocení členství v NATO.
- Nesoulad mezi lidskými, finančními a materiálními zdroji a potřebnými schopnostmi, což může vést k neplnění závazků.

Příležitosti:

- Členství v NATO a EU podporuje ekonomickou integraci a spolupráci v rámci evropské bezpečnostní a obranné politiky.
- Optimalizace rozpočtu a investic, snížení provozních nákladů a modernizace techniky plynoucí z reformy veřejných financí.
- Další rozvoj spolupráce s mezinárodními organizacemi v oblasti prevence konfliktů a bezpečnostních otázek.

Hrozby:

- Změny v bezpečnostním prostředí jako nárůst hrozeb terorismu, militantního nacionalismu a náboženského fundamentalismu.
- Rostoucí riziko kybernetických útoků a šíření ZHN.
- Snížení vojenského rozpočtu může ohrozit efektivní rozvoj a udržení stávajících schopností armády.

4.4 Transformace

Po roce 2006 se zdroje pro obranu výrazně omezily kvůli ekonomickým snahám vlády a globální hospodářské krizi, což ztížilo realizaci koncepce z roku 2003. V letech 2008 a 2009 se ČR účastnila zahraničních operací, což vyžadovalo vyšší nasaditelnost a interoperabilitu armády. NATO v roce 2006 redefinovalo své ambice, zahrnující přípravu na dlouhodobé a vzdálené operace. Armády nyní často plní i nevojenské úkoly v krizových oblastech, čelí asymetrickým hrozbám a potřebují adekvátní výcvik a vybavení. Reforma armády v roce 2007 odhalila potřebu snížit centrální struktury,

optimalizovat výdaje a doplnit chybějící hodnotní sbory. Vláda proto nařídila vypracování nového koncepčního plánu pro transformaci armády do roku 2018.⁵⁷

4.4.1 Strategické dokumenty v období transformace

Zpráva o zajištění obrany ČR 2006

V tomto hodnoceném období byla, dle názoru autora, prvním důležitým dokumentem Zpráva o zajištění obrany ČR z roku 2006. Dle této zprávy se bezpečnostní situace nijak významně neměnila a byly nadále potvrzovány trendy popsané v Bezpečnostní strategii ČR v roce 2003. Masivní vojenský konflikt s ohrožením ČR či spojenců byl ve střednědobém horizontu považován za nepravděpodobný a případné ohrožení by bylo včas identifikovatelné. Mezi největší hrozby se nadále řadil mezinárodní terorismus, šíření ZHN, či nestabilní situace v oblastech Balkánu, Afghánistánu či Iráku. V těchto oblastech byla nutná přítomnost mezinárodních sil, včetně AČR. Financování resortu obrany bylo hodnoceno jako přijatelné vzhledem k aktuálním výdajům, a to i přes pokles v poměru k HDP z 2,08 % v roce 2003 na 1,82 % v roce 2005. Tento pokles zvyšoval tlak na efektivitu využívání přidělených prostředků s tím, že další snižování by mohlo vyžadovat přehodnocení ambicí transformace armády.⁵⁸

Transformace resortu Ministerstva obrany České republiky

Dokument vydaný v roce 2007 navazoval na Zprávu o zajištění obrany a měl mít dopad nejen na transformaci ozbrojených sil, ale svou komplexností se měl významně týkat celého resortu obrany se zdůvodněním, že je potřeba parametry výstavby celého Ministerstva obrany přizpůsobit řadě nových skutečností. Těmito skutečnostmi bylo, vedle schválení nové Souhrnné politické směrnice NATO, zejména upravení zdrojových podmínek rozpočtu MO na roky 2008–2010 do rozmezí 1,4 – 2,0 % HDP. Základním východiskem transformace byly požadavky, které vycházely ze směrnic NATO, které kladly důraz na plnění takzvaných „Istanbulských kritérií“, ta stanovila počty pozemních a podpůrných jednotek schopných nasazení. Pro plnění těchto kritérií bylo

⁵⁷ TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. *Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009)*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Prezentační a informační centrum MO, 2009, s. 59-61.

⁵⁸ *Zpráva o zajištění obrany České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2006 [cit. 2024-05-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/>>.

nutné přehodnotit struktur jednotek armády tak, aby se zvýšil rozsah bojových jednotek a byly sníženy struktury nevhodné k nasazení mimo území ČR.⁵⁹

Vojenská strategie ČR 2008

Posledním dokumentem, který patří do období transformací a byl autorem vybrán ke zkoumání, je Vojenská strategie ČR z roku 2008. Tato strategie vycházela mimo jiné z předpokládaného vývoje globálního bezpečnostního prostředí, z bezpečnostních zájmů ČR a ze závěrů aktuální Bezpečnostní strategie ČR, svou oporu měla také v dokumentech NATO a EU, a to zejména ve Strategické koncepci Organizace Severoatlantické smlouvy či Evropské bezpečnostní strategii. Globální prostředí se vyznačovalo rostoucí komplexností a ve srovnání s dřívější dobou bylo považováno za více proměnlivé a obtížněji předvídatelné. Mezi hlavní hrozby nadále patřil terorismus, extremismus či šíření ZHN, do popředí se však začali více dostávat faktory jako narůstající hospodářská a vojenská síla některých států, které mohly potenciálně vyústit v agresivní prosazování vlastních zájmů včetně použití vojenské síly. Vedle toho zde byly také hrozby spojené s narušením dodávek strategických surovin či zneužitím informačních technologií. Obranná politika ČR byla i nadále stavěna zejména na stabilním ukotvení v mezinárodním společenství států sdružovaných zejména v NATO, EU, OSN a OBSE. Jako nezbytné bylo stanoveno stabilizování obranného rozpočtu, bez něhož by mohlo být obtížné provádět potřebné modernizační projekty, výcvikové aktivity či investice do infrastruktury.⁶⁰

4.4.2 SWOT analýza

Výše uvedené skutečnosti reflektuje autor v následující SWOT analýze.

Silné stránky:

- Stabilní mezinárodní spolupráce zejména v rámci NATO a EU.
- Zvyšující se interoperabilita a nasaditelnost armády plynoucí ze zkušeností získaných v zahraničních operacích.
- Redefinování ambicí NATO jako reakce na dlouhodobé působení ve vzdálených operacích.

⁵⁹ *Transformace resortu Ministerstva obrany České republiky*. Praha: MO ČR – AVIS, 2007,

⁶⁰ *Vojenská strategie*. Praha: Ministerstvo obrany ČR - Prezentační a informační centrum MO, 2008, s. 3-4.

Slabé stránky:

- Omezení zdrojů pro obranu plynoucí z ekonomických opatření vlády a globální ekonomické krize.
- Nutnost snižování centralizovaných struktur a optimalizace výdajů poukazuje na neefektivní využívání zdrojů.
- Nevhodné složení hodnostních sborů negativně ovlivňuje personální aspekty.

Příležitosti:

- Přijetí nových transformačních plánů je příležitostí pro modernizaci a zefektivnění armády.
- Pokrok ve vědě a technologiích může poskytnout armádě nové nástroje a schopnosti.
- Přehodnocení a optimalizace výdajů může vést k lepšímu využití dostupných finančních prostředků.

Hrozby:

- Rostoucí komplexnost a proměnlivost bezpečnostního prostředí.
- Další ekonomické tlaky vedoucí ke snižování dostupných finančních prostředků mohou vést k ohrožení transformace.
- Zvýšení finanční náročnosti výcviku dané potřebě reagovat na nové asymetrické hrozby.

5 Vývoj od roku 2009 do současnosti

V poslední z kapitol, která se zabývá etapami vývoje AČR a resortu obrany, autor analyzuje vybrané dokumenty od roku 2009 do současnosti. Ve srovnání s předchozími se toto období vyznačuje výrazně dynamičtější a hůře předvídatelnou globální bezpečnostní situací, kdy je bezpečnostní prostředí mnohem více ovlivňováno různými aktéry bezpečnostních hrozeb. Stále větší vliv geopolitiky a vzájemného propojení jednotlivých státních i nestátních aktérů činí bezpečnostní prostředí hůře předvídatelné a zvyšuje mezinárodní napětí, což dokládají zejména v posledních letech problémy a konflikty na východě Evropy, blízkém či středním východě ale i mezi Čínou a Taiwanem. Tento zrychlující se vývoj klade stále vyšší nároky na obranné a bezpečnostní plánování.

Budoucími konflikty, na které bychom se měli připravovat, se pokusil ve své knize *Informační válka* definovat také současný Náčelník generálního štábu AČR generál Karel Řehka. Upozorňuje zde zejména na trendy, které budou mít za následek skutečnost, že budoucí konflikty budou pravděpodobně odlišné od těch, na které se armáda připravovala posledních 15 let ve spojení s působením zejména v Afghánistánu. Mezi tyto trendy patří urbanizace, růst populace a narůstající propojení mezi lidmi. Při sledování těchto trendů lze predikovat, že budoucí konflikty budou probíhat v hustě obydleném prostředí pokrytém informačními technologiemi, což bude představovat výzvu jak z hlediska vlastního efektivního využití, tak zabránění nepříteli v jejich zneužití proti nám.⁶¹

5.1 Strategické dokumenty od roku 2009 do současnosti

Bezpečnostní strategie ČR 2011

Prvním dokumentem, který autor zvolil pro hodnocení poslední etapy vývoje je Bezpečnostní strategie ČR z roku 2011. I tato strategie definuje bezpečnostní zájmy ČR jako předchozí vydání s rozdělením na životní, strategické a další významné a prakticky totožné jsou i z pohledu obsahu. Toto již tak úplně neplatí pro vývoj bezpečnostního prostředí, kde dochází k rychlejším změnám a menší předvídatelnosti. Trvalou hrozbou zůstává mezinárodní terorismus a šíření ZHN. S rostoucí závislostí na informačních technologiích roste vliv kybernetických útoků, které mají silný společensky

⁶¹ ŘEHKA, Karel. *Informační válka*. Praha: Academia, 2017, s. 48-55.

destabilizační potenciál. Nelegální migrace, organizovaný zločin a korupce mají negativní vliv na důvěru ve veřejné instituce. Významné riziko spočívá také v ohrožení kritické infrastruktury či narušení dodávek klíčových surovin. Reakce mezinárodních organizací na bezpečnostní změny je různá. Zatímco u OSN je identifikována potřeba reforem pro lepší řešení současných krizí, NATO se zaměřuje na budování schopností prevenci konfliktů především odstrašením a EU se snaží posílit svou roli v prevenci a řešení krizí.⁶²

Obranná strategie České republiky 2012

Dokument z roku 2012 popisuje základní principy a cíl systému obrany, hlavní úkoly ozbrojených sil a aktualizuje politicko-vojenské ambice státu. Svým směřováním vychází z aktuální Bezpečnostní strategie a dalších relevantních dokumentů NATO a EU. Bezpečnostní situace ČR je hodnocena jako příznivá s ohledem na mezinárodně uznávané hranice, dobré vztahy se sousedními státy a pevnou integraci do struktur NATO. I přes momentální stabilitu nevylučuje nevojenské či asymetrické hrozby s možnou nutností vojenského zásahu.⁶³

Dále strategie definuje tři pilíře obrany ČR, kterými jsou stát, ozbrojené síly a občan. Roli státu plní zejména vláda, která odpovídá za ochranu bezpečnostních zájmů a dále plnění požadavků NATO vytvářením vhodných podmínek. Akceschopné ozbrojené síly mají jako hlavní úkol obranu proti vnějšímu napadení. Dalšími úkoly jsou zejména podpora kolektivní obrany NATO, úkoly v rámci integrovaného systému PVO, spolupráce v zahraničních operacích a nasazení v rámci integrovaného záchranného systému (dále IZS). Občanská povinnost k obraně státu, jako poslední pilíř, definuje obranu státu jako povinnost občanů i po profesionalizaci armády a připomíná nutnost přípravy občanů kombinací vojenských a civilních přístupů. Součástí třetího pilíře jsou také aktivní zálohy (dále AZ), které by doplnily početní stavy vojenských útvarů.⁶⁴

Bezpečnostní strategie ČR

Bezpečnostní strategie z roku 2015 ve svém úvodu obsahuje prakticky totožná východiska bezpečnostní politiky a také definici bezpečnostních zájmů ČR. Autor se

⁶² *Bezpečnostní strategie České republiky 2011*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2011, s. 6-10.

⁶³ *Obranná strategie České republiky*. Praha: Ministerstvo obrany, 2012, s. 4-6.

⁶⁴ *Obranná strategie České republiky*. Praha: Ministerstvo obrany, 2012, s. 7-11.

tedy zaměřil na definici bezpečnostního prostředí, a to zejména z pohledu nejvýznamnějších trendů. Zde je nutné sledovat rostoucí ambice některých aktérů s potenciálem použití vojenské síly, kybernetických útoků či ZHN. Dalším faktorem jsou nestabilní státy neschopné zajistit vlastní obranu a bezpečnost, čímž přispívají k regionálním konfliktům s možností ohrožení globální bezpečnosti. Stále více také platí hrozby plynoucí ze zneužití finančních trhů, informačních technologií a infrastruktury. Změny v globálním ekonomickém uspořádání mohou přinést oslabení postavení Evropy a USA. Chudoba, jako následek demografických změn, může přinášet nekontrolovatelné migrační vlny. Příčinou krizí může být také globální soutěž o přírodní zdroje či následky klimatických změn.⁶⁵

Koncepce výstavby Armády České republiky 2025

KVAČR vydaná v roce 2015 se ve svých východiscích opírala o bezpečnostní zájmy a principy zajištění obrany definované v aktuální Bezpečnostní strategii ČR a Obranné strategii ČR. Strategickými východisky byla zejména silná transatlantická vazba, zvyšování potenciálu EU řešit krize a spolupráce s partnerskými zeměmi v regionu.⁶⁶

AČR má být připravována primárně k obraně svrchovanosti a územní celistvosti ČR, dále musí být schopna plnit politicko-vojenské ambice ČR. Předpokládá se nasazení jednotek jako součásti mnohonárodních koaličních sil v rámci společných operací států NATO či EU, a to v rámci humanitárních, mírových či bojových operací různé intenzity. Schopnosti AČR musí umožňovat nasazení v jakémkoliv prostředí, s výjimkou polárních oblastí, a zároveň ve všech doménách. Na území ČR také zajišťuje ochranu vzdušného prostoru, střežení důležitých objektů a podporu Policie ČR (dále PČR) či IZS. Pro efektivní plnění stanovených úkolů je nutný stabilní zdrojový rámec, do kterého patří finanční, lidské a materiální zdroje. Zde dokument vychází z předpokladu postupného růstu obranného rozpočtu na 1,4 % HDP. Odhad potřebných lidských zdrojů činí přibližně 24 000 vojáků z povolání a 5 000 vojáků AZ. V oblasti vojenského materiálu jsou identifikovány nedostatky v podobě zastaralého materiálu s nízkou úrovní standardizace, což má negativní vliv na operační použití a na provozní

⁶⁵ *Bezpečnostní strategie České republiky 2015*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015, s. 8-10.

⁶⁶ *Koncepce výstavby Armády České republiky 2025* Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2015, s. 5.

náklady. Nemovitá infrastruktura je zanedbaná, není však nutnost měnit zásadně dislokace vojenských útvarů či zařízení.⁶⁷

Obranná strategie České republiky

Dokument z roku 2017 je velice podobný předchozímu vydání v oblasti východisek obranné politiky a stanovením tří pilířů obrany ČR. Nejvýznamnější změny identifikoval autor mezi východisky obranné politiky ČR. Zde je kladen důraz na zhoršení bezpečnostní situace od roku 2012 v důsledku několika skutečností. Mezi klíčové patří aktivity Ruska na východě Evropy jako používání vojenské síly, narušování územní celistvosti a porušování mezinárodního práva za účelem prosazování vlastních mocenských ambicí. Dále hybridní jsou zmíněny hybridní a dezinformační aktivity mířené proti zemím NATO a EU. Dalším faktorem je existence extremistických skupin jako například Islámský stát, které vznikají v důsledku situace slabých a nestabilních států v oblasti od severní Afriky po Afghánistán. Následkem jejich působení je Evropa ohrožena radikalizací, terorismem a organizovaným zločinem spojenými s nelegální migrací z nestabilních regionů. Přímé ohrožení ČR zůstává nadále na nízké úrovni, ale může být ohrožena územní celistvost členských států některého z mezinárodních společenství, což může vyžadovat zapojení našich ozbrojených sil. NATO a EU na zhoršenou bezpečnostní situaci reagují posílením Sil rychlé reakce a vytvořením mezinárodních úkolových uskupení s předsunutou vojenskou přítomností v Pobaltí.⁶⁸

Koncepce výstavby Armády České republiky 2030

Dokument vydaný v roce 2019 je, dle autora této práce, důležitý zejména svým pohledem na hodnocení současného stavu AČR, stanovením požadovaného stavu v roce 2030 (včetně milníku v roce 2025) a zdrojovými východisky určenými pro plnění stanovených cílů.

V rámci hodnocení současného stavu je, dle autorova názoru, nejdůležitější pevné zakotvení ČR v systému kolektivní obrany, bohaté zkušenosti ze zahraničních operací, vysoce hodnocená připravenost speciálních sil a také schopnosti v ochraně proti ZHN. Velkým přínosem je také personál se silně kreativním a flexibilním přístupem.

⁶⁷ *Koncepce výstavby Armády České republiky 2025* Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2015, s. 7-8.

⁶⁸ *Obranná strategie České republiky*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2017, s. 7-8.

Příležitostí pro další rozvoj je zejména závazek navyšovat obranné výdaje a dále investice do vědy a výzkumu. Negativně je hodnocena nedostatečná interoperabilita, nedokončené transformační projekty, personální nenaplněnost a zastaralá infrastruktura. Dále přetrvávající částečná závislost na ruských náhradních dílech.⁶⁹

V rámci požadovaného stavu s cílovým rokem 2030 bylo, kromě cílů vyplývajících z bezpečnostních zájmů ČR, stanoveno, že AČR bude mimo jiné interoperabilní, vybavená moderní technikou, zbavena závislosti na ruské technice a schopná operovat ve všech doménách. Budou zavedeny robotické a bezosádkové systémy pro ochranu proti nepřátelským technologiím a armáda bude naplněna připraveným personálem s rozmístěním ve vhodných dislokacích.⁷⁰ Tohoto stavu má být dosaženo ve dvou fázích rozdělených rokem 2025. V první fázi má dojít zejména k redislokaci a reorganizaci organizačních celků, rekonstrukci a výstavby nových objektů, dokončení výstavby výsadkového pluku pořízení techniky pozemních sil (obrněné transportéry, pásová bojová vozidla, lehká útočná vozidla, samohybná děla a minomety), modernizace kolových bojových vozidel Pandur II, získání schopnosti strategické vzdušné přepravy, pořízení nových systémů PVO a dosažení plných operačních schopností kybernetických a teritoriálních sil. V druhé fázi dojít k rozvoji schopností okamžité reakce u výsadkového pluku, pořízení speciálních verzí techniky pro pozemní síly (dělostřelecký průzkum, řízení palebné podpory, mostní tanky, dekontaminační technika a další), vzdušné síly mají získat schopnost přepravy osob na dlouhé vzdálenosti a v rámci PVO působit proti bezpilotním prostředkům. Kybernetické síly budou schopny vyčlenit prvky pro tři samostatná úkolová uskupení a teritoriální síly budou schopny chránit objekty důležité pro ochranu státu prostřednictvím jednotek AZ.⁷¹

Pro splnění výše uvedených cílů, které jsou jen částí všech závazků plynoucích z Koncepce, je nezbytně důležitý dostatečný a stabilní zdrojový rámec. V oblasti lidských zdrojů to znamená nutnost získat potřebné množství dostatečně vzdělaného a kvalitně připraveného personálu, který bude schopný obsluhovat moderní techniku. S rostoucí konkurencí na trhu práce se musí armáda zaměřit také na kvalitní podmínky pro službu a sociální zabezpečení vojáků. Hlavním cílem je udržení a rozvíjení

⁶⁹ *Koncepce výstavby Armády České republiky 2030*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2019, s. 13.

⁷⁰ *Koncepce výstavby Armády České republiky 2030*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2019, s. 15.

⁷¹ *Koncepce výstavby Armády České republiky 2030*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2019, s. 25-31.

stávajícího personálu doplňovaného dle potřeb novým. V oblasti finančních zdrojů je předpovídán růst výdajů na obranu s cílem dosáhnout 1,4 % HDP v roce 2021 a 2,0 % HDP v roce 2024. Z hlediska materiálových zdrojů je klíčovým prvkem pro naplnění Koncepce technika, materiál a moderní technologie. Důležité je zajištění transparentního a efektivního řízení projektů vyzbrojování a centrálního pořizování majetku a služeb tak, aby akvizice odpovídaly potřebám armády a byla zajištěna bezpečnost dodávek. Jako důležitá je zde také zmíněna spolupráce s výzkumnými pracovišti a českým obranným a bezpečnostním průmyslem s cílem identifikovat nové příležitosti pro spolupráci při modernizaci AČR.⁷²

Bezpečnostní strategie České republiky 2023

Bezpečnostní strategie byla po událostech února 2022, kdy Ruská federace otevřeně napadla Ukrajinu, prvním z nově vydaných obranných či bezpečnostních dokumentů ČR.

Z tohoto kontextu je patrné, že největších změn muselo doznat hodnocení bezpečnostního prostředí. Zde je zohledněno rostoucí napětí a globální nejistota v důsledku aktivit Ruska a Číny. V Evropě je opět k prosazení mocenských zájmů použita vojenská síla, a i když je riziko přímého útoku na ČR nadále nízké, je hodnoceno zároveň jako nejvyšší od konce studené války. Dochází k oslabování vlivu OSN a demokratický svět čelí zemím, které mají snahu změnit mezinárodní řád. Roste propojenost vnitřní a vnější bezpečnosti. S rozšiřováním konfliktů do kyberprostoru a vesmíru roste zranitelnost kritické infrastruktury. Jako hlavní hrozby jsou identifikovány Rusko z hlediska zejména evropské bezpečnosti a z globálního pohledu Čína. Dalšími hrozbami jsou nestabilita na blízkém východě a v Africe v souvislosti s terorismem, nelegální migrací, pandemiemi či organizovaným zločinem.⁷³

Obranná strategie České republiky 2023

Dokument schválený vládou 4. října 2023 navazuje na Bezpečnostní strategii v kontextu zhoršující se bezpečnostní situace. Jelikož hodnocení bezpečnostního prostředí je prakticky totožné s předchozím dokumentem, zaměřil se autor zejména na kapitolu řešící východiska, principy a předpoklady obrany ČR.

⁷² *Koncepce výstavby Armády České republiky 2030*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2019, s. 9-11.

⁷³ *Bezpečnostní strategie České republiky 2023*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2023, s 13-17.

Jako důležitá je zde definována nutnost zajistit obranu ČR nejen na vlastních hranicích, ale zároveň daleko od nich, a to zejména odstrašením potenciálních protivníků. Vzhledem k rostoucí agresivitě Ruska je nutné být připravený na možný dlouhodobý konflikt s vyspělým nepřítelem, který disponuje jadernými zbraněmi. NATO provádí v reakci na zhoršující se bezpečnostní situaci reorganizaci, která zvyšuje nároky na bojové síly i logistiku, včetně schopnosti přijímat a podporovat spojenecké jednotky na našem území. V případě zvýšeného ohrožení bude ČR tranzitní a hostitelskou zemí poskytující spojeneckým jednotkám potřebnou logistickou a bezpečnostní podporu. To vyžaduje přípravu infrastruktury, legislativního a organizačního plánování již v době míru i s ohledem na výrazné zkrácení varovací doby před případným konfliktem. Celkové posilování obrany vyžaduje zvýšení obranných výdajů na 2,0 % HDP v roce s možným dalším navýšením dle potřeb.⁷⁴

Koncepce výstavby Armády České republiky 2035

Koncepce výstavby z roku 2023 je posledním dokumentem, který byl v rámci této práce autorem zkoumán a stejně jako u předchozí verze je i zde analyzován z pohledu hodnocení současného stavu, požadovaného stavu v roce 2035 a zdrojových východisek.

Jako pozitivní je v rámci hodnocení současného stavu AČR hodnoceno zejména plnohodnotné členství v NATO, důležité pro efektivní odstrašení a systém kolektivní obrany. Dále bohaté zkušenosti ze zahraničních nasazení, dobře připravený a motivovaný personál a rozšiřující se AZ. AČR se rozvíjí v pozemní, vzdušné, vesmírné a kybernetické doméně a také snižuje svou technickou závislost na Rusku. Příležitostmi pro zlepšení mohou být dle Koncepce více celospolečenský přístup k obraně, implementace nových konceptů a technologií, využití akademické obce a spolupráce s obranným průmyslem. Negativně je hodnocena zejména nízká naplněnost personálem a jeho věková struktura, dále omezené schopnosti PVO a poskytování palebné podpory na velké vzdálenosti. AČR má také problémy s rychlým zaváděním nových technologií, digitalizací a dokončením integrace systému velení a řízení. Na dostatečné úrovni nejsou zásoby materiálu, munice nebo také kapacity bojové podpory a zabezpečení. Nedostatečně je hodnocený stav nemovité infrastruktury s ohledem na současné požadavky. Chybí také mezipřesortní přístup k zabezpečení

⁷⁴ *Obranná strategie České republiky: 2023*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2024, s. 6-10.

podpory hostitelskou zemí pro případ přesunů spojeneckých jednotek přes naše území. To vše podtrhují hrozby nedodržení finančního rámce pro obranu, zvyšující se strukturální nevyváženosti naplnění personálem a nepředvídatelné globální bezpečnosti prostředí se zkracující se varovací dobou před případným konfliktem.⁷⁵

Vize pro rok 2035 zahrnuje několik klíčových strategických cílů. Armáda bude připravena bránit ČR a poskytovat významný příspěvek k aliančnímu odstrašení a obraně, plnit požadavky NATO a bude schopná vést boj proti technologicky vyspělému nepříteli, který může být vybaven jadernými zbraněmi. AČR bude v součinnosti s ostatními složkami státní správy a samosprávy schopna podporovat spojenecká vojska na území ČR a řešit nevojenské krizové situace doma i v zahraničí, dále bude schopná čelit asymetrickým a hybridním hrozbám. Systém velení a řízení bude digitalizovaný, odolný, propojený napříč doménami a bude umožňovat rozhodování v reálném čase. Armáda bude naplněna vzdělaným a motivovaným personálem a bude mít silné zálohy. Legislativní, strukturální a procesní podmínky budou podporovat kontinuální rozvoj schopností a efektivní použití AČR, reflektující požadavky budoucích válečných scénářů.⁷⁶

Jako klíčové pro dosažení stanovených cílů je, dle Koncepce, udržení stabilních zdrojových podmínek. Za základ bojeschopnosti je považován dostatečný počet vzdělaného, připraveného a motivovaného personálu, což vzhledem k demografickému vývoji a konkurenci na trhu práce představuje nemalou výzvu. Cílový stav je 30 000 profesionální vojáků a 10 000 příslušníků AZ do roku 2030 a k tomu mají pomoci zvýšení konkurenceschopnosti AČR a zlepšení podmínek pro vstup do AČR. Druhým zdrojovým faktorem jsou finance a zde se předpokládá navýšení obranných výdajů na hodnotu minimálně 2 % HDP do roku 2024. Dále koncepce počítá s obměnou hlavní výzbroje, zvýšení zásob munice a náhradních dílů a také výraznými investicemi do nemovité infrastruktury.⁷⁷

5.2 SWOT analýza

Z výše uvedených skutečností zpracoval autor následující SWOT analýzu.

⁷⁵ *Koncepce výstavby Armády České republiky 2035*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2024, s. 14-15.

⁷⁶ *Koncepce výstavby Armády České republiky 2035*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2024, s. 17-23.

⁷⁷ *Koncepce výstavby Armády České republiky 2035*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2024, s.12-13.

Silné stránky:

- Plnohodnotné členství v NATO poskytuje efektivní systém odstrašení a kolektivní obrany.
- Profesionální personál se zkušenostmi z operačních nasazení.
- Zvyšování schopností AČR ve více doménách, zapojení do mezinárodních cvičení.
- Postupné snižování závislosti na ruských náhradních dílech.

Slabé stránky:

- Nízká personální naplněnost a nepříznivá věková struktura.
- Omezené schopnosti PVO a palebné podpory na velké vzdálenosti.
- Zanedbaná nemovitá infrastruktura.
- Nedokončená integrace systému velení a řízení.

Příležitosti:

- Postupný růst rozpočtu na obranu.
- Investice do vědy a výzkumu k využití nových technologií.
- Celospolečenský přístup k obraně, posílení role občanů a širší veřejnosti.

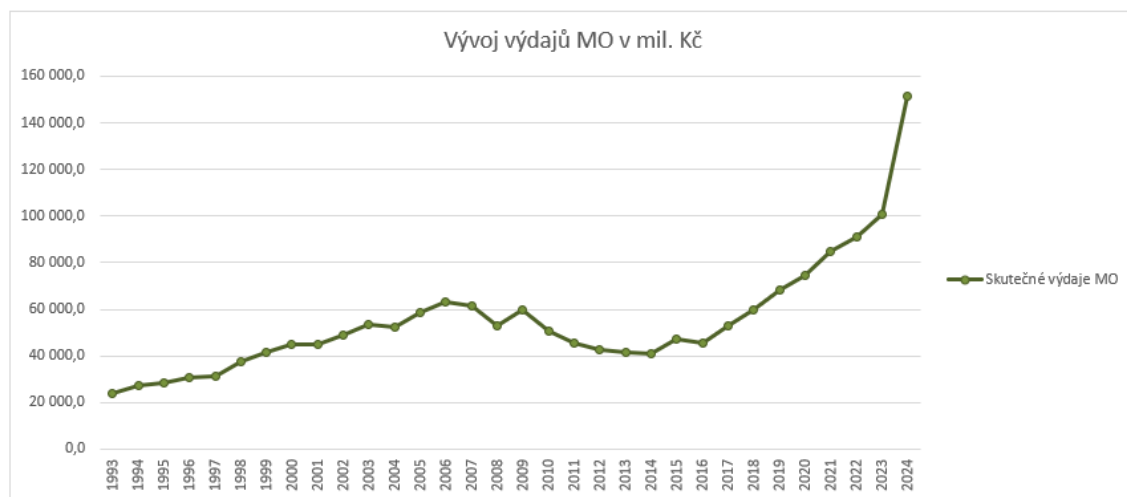
Hrozby:

- Rychlé změny bezpečnostního prostředí a jeho nepředvídatelnost.
- Zhoršující se důvěra ve veřejné instituce a stabilitu státu.
- Ohrožení kritické infrastruktury kybernetickými útoky.
- Hrozba nedodržení finančního zdrojového rámce.

6 Zhodnocení dosavadního vývoje

V této kapitole jsou autorem shrnuty poznatky z předchozích dvou kapitol. Komparací analýz jednotlivých etap vývoje AČR a zároveň syntézou zjištěných skutečností jsou definovány zásadní body výstavby ozbrojených sil se snahou identifikovat základní pozitivní i negativní mezníky a důležité splněné či nesplněné cíle vyplývající z hodnocených dokumentů. Mimo autorem vypracované analýzy jsou k hodnocení použity také oficiální statistiky Ministerstva obrany, a to zejména v oblasti rozpočtu a také naplnění personálem.

Z vlastních analýz strategických dokumentů lze obecně vyvodit, že problematika plánování obrany a bezpečnosti je komplexním tématem, které musí být řešeno nadresortně a s dlouhodobou vizí. Z vyhodnocení dále vyplývá, že mnoho ze současných slabých stránek a hrozeb souvisí primárně s dlouhodobým podfinancováním armády (modernizační projekty, zanedbaná nemovitá infrastruktura, nedokončená digitalizace systému velení a řízení a další). Jak je patrné z grafu č. 1, tento stav začal postupně vznikat od roku 2007 a prohluboval se zejména mezi lety 2010–2016, kdy obranné výdaje klesali až o 1/3 ve srovnání s předchozími roky.

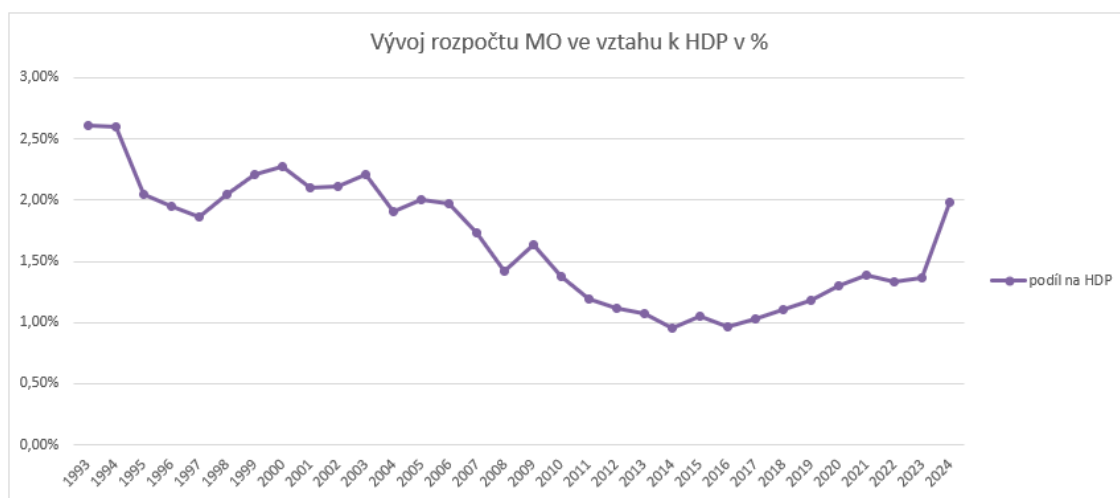

Graf č. 1: Vývoj výdajů MO v mil. Kč⁷⁸

Toto znázornění doplňují také grafy č. 2 a 3. Ty dokládají, že mezi lety 2013-2017 se rozpočet armády ve vztahu k HDP pohyboval dokonce okolo 1 %, a to je jen polovina toho na čem se členské státy NATO shodly v roce 2006 na summitu

⁷⁸ Vlastní zdroj a zpracování.

v Rize.⁷⁹ I když nelze předpokládat, že v případě stabilního vydávání 2 % HDP na obranu by tyto prostředky byly využívány bezezbytku a zcela efektivně, jistě by armáda měla část dnešních problémů vyřešenou. V situaci, kdy dnes ze strategických dokumentů lze vyčíst, že armáda se potýká s omezením některých schopností, jako například palebná podpora na dlouhé vzdálenosti či PVO a dále s problémem nevyhovujícího stavu nemovité infrastruktury by se patrně v minulosti dalo na tyto a další záležitosti vynakládat více prostředků, než kolik bylo skutečně vynakládáno. Pozitivní skutečností je uzákonění 2 % HDP na obranu.⁸⁰

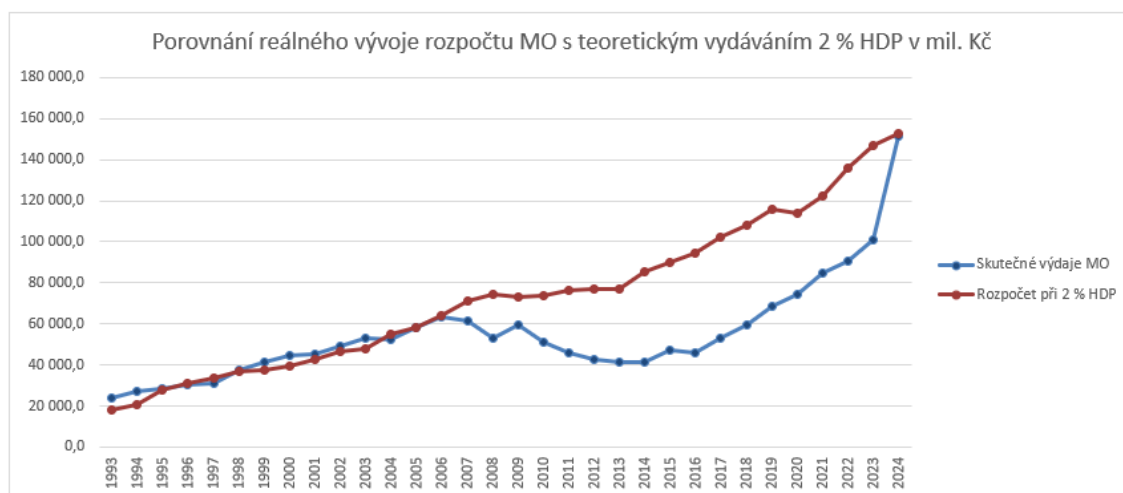

Graf č. 2: Vývoj rozpočtu MO ve vztahu k HDP⁸¹

⁷⁹ *Defence expenditures and NATO's 2 % guideline* [online]. NATO, 2024 [cit. 2024-06-02]. Dostupné z WWW: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm>.

⁸⁰ *Sněmovna schválila každoroční vynakládání aspoň dvou procent HDP na obranu* [online]. ČT24, 2023 [cit. 2024-06-03]. Dostupné z WWW: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/snemovna-schvalila-kazdorocni-vynakladani-aspon-dvou-procent-hdp-na-obranu-7921>>.

⁸¹ Vlastní zdroj a zpracování.

Graf. č. 3: Porovnání reálného vývoje rozpočtu MO s teoretickým vydáváním 2 % HDP v mil. Kč

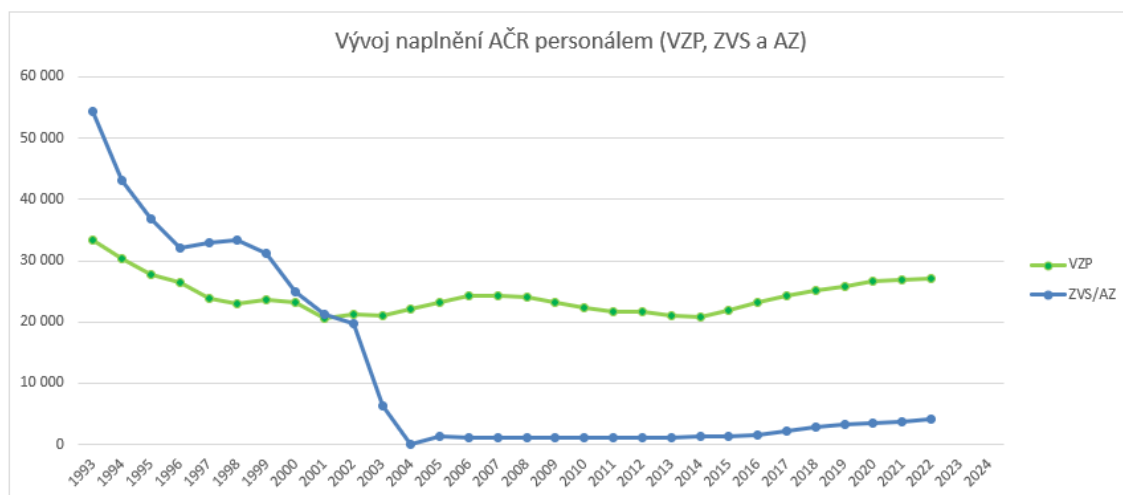
Druhým zásadním problémem byl autorem shledán nepříznivý vývoj personální situace. Armáda v dobách reformy a transformace snižovala stavy VZP a dnes se potýká s nedostatečným počtem vojáků, a navíc s jejich rostoucím věkovým průměrem.⁸² Personální situace je znázorněna v grafu č. 3. Výrazné bylo zrušení ZVS v roce 2004 a následné zavedení služby v rámci AZ, která je v současnosti zhruba na poloviční naplněnosti. Armáda se v oblasti náboru nového personálu snaží držet moderních trendů a usnadnit zájemcům cestu ke vstupu virtuálním náborovým střediskem⁸³, nebo popularizací služby prostřednictvím akcí na veřejnosti a za pomoci influencerů⁸⁴. Vedle náboru nových profesionálních vojáků či příslušníků AZ je dalším výrazným faktorem v personální oblasti také zvyšující se odchodovost současných VZP.⁸⁵

⁸² *Rekrutační cíle 2030 a konkurenceschopnost AČR na trhu práce – lidské zdroje se musejí stát reálnou prioritou* [online]. CZ Defence, 2023 [cit. 2024-06-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.czdefence.cz/clanek/rekrutacni-cile-2030-a-konkurenceschopnost-acr-na-trhu-prace-lidske-zdroje-se-museji-stat-realnou-prioritou>>.

⁸³ *Cíl je 30 tisíc vojáků. Česká armáda sází na projekt, jenž nábor nakopne do budoucna* [online]. Aktuálně, 2023 [cit. 2024-06-03]. Dostupné z WWW: <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/virtualni-naborove-stredisko-armada/r~59571ae0b2b211edbe29ac1f6b220ee8>>.

⁸⁴ *Česká armáda má svou první influencerku. Chce tak zaujmout generaci Z pro službu v maskáčích* [online]. Aktuálně, 2023 [cit. 2024-06-03]. Dostupné z WWW: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/armada-influencerka-socialni-site-instagram_2312171041_gut>.

⁸⁵ *Armádu ročně opustí tisíce vojáků. Náborové plány přesto plní, říká její velení* [online]. Idnes, 2024 [cit. 2024-06-03]. Dostupné z WWW: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/armada-nabory-odchod-vojaku-rekrutace-virtualni-stredisko.A240328_110901_domaci_ivos>.

Graf č. 4: Přehled vývoje naplnění AČR personálem (VZP, ZVS a AZ)⁸⁶

Mezi pozitiva dosavadního vývoje autor řadí zejména pevné začlenění do západních demokratických struktur v podobě NATO a EU. Toto začlenění dalo naší armádě možnost účastnit se mnoha zahraničních operací a mezinárodních cvičení, které pomohly získat cenné zkušenosti. Dalším velkým přínosem této spolupráce je systém kolektivní obrany a efektivního odstrašení potenciálního nepřítele. Mimo to přináší blízké vztahy v rámci aliance či unie také možnosti společných nákupních či vývojových obranných projektů, což může snižovat ekonomickou zátěž pro jednotlivé státy.

⁸⁶ Vlastní zdroj a zpracování.

7 Strukturovaný rozhovor a jeho vyhodnocení

V této kapitole je autorem prezentováno vyhodnocení strukturovaných rozhovorů s odborníky z oblasti obrany a bezpečnosti. Rozhovory byly vedeny kombinovaně formou videohovorů a písemné elektronické komunikace. Rozhovory proběhly v období od 30. května do 6. června 2024 a respondenti byli autorem vybráni na základě jejich různého profesního působení v oblasti obrany a bezpečnosti tak, aby bylo získáno dostatečně široké spektrum názorů. Zároveň se autor snažil o získání seriózních odborníků s mnohaletou praxí. Jedná se průřezově o odborníky působící jako analytici, publicisté, bezpečnostní experti či akademičtí pracovníci. Respondenti byli oslovovaní cíleně jednotlivě nebo prostřednictvím redakcí ve kterých působí. V Příloze I jsou respondenti označováni jako R1 – R4.

V první otázce je autorem zjišťováno dosavadní odborné a profesní působení jednotlivých respondentů tak, aby byla doložena jejich relevantnost pro rozhovory na daná témata. Zjištěno bylo, že odborné působení respondentů v oboru je od 21 do více než 25 let a zároveň jejich zaměření je poměrně různorodé. Jedná se o odborníky věnující se obraně a bezpečnosti formou analytické, publicistické, konzultační či expertní činnosti. Ze zjištěných skutečností autor vyvodil, že se jedná o dostatečně reprezentativní vzorek pro provedení kvalitativního šetření formou strukturovaného rozhovoru.

Druhá otázka se dotýká samotného počátku směřování AČR v úvodu 90. let a autor se zde snažil ověřit, zda byla v té době reálná i jiná varianta, než směřování k NATO a systému kolektivní obrany. I když se respondenti neshodnou v jednoznačnosti tohoto směřování v samotném počátku, panuje zde jednoznačná shoda v jeho správnosti. Argumentačně se shodují v tom, že jiná forma obrany by byla výrazně nákladnější a to jak finančně, tak personálně a vyžadovala by budování vlastní robustní armády. Druhým významným aspektem, na kterém také panuje shoda respondentů, je historický fakt, že vojenská neutralita je funkční pouze do momentu výskytu hrozby, která ji nebude respektovat.

V otázkách číslo 3, 6 a 7 se autor z různých úhlů pohledu věnoval personální otázce armády. Jednotlivými aspekty jsou zrušení ZVS, současná zhoršující se personální situace ve vztahu k počtům VZP a jejich průměrnému věku a také přijímaná opatření armády a MO, která mají negativní trend zvrátit. Respondenti zdůrazňují potřebu zlepšení personální situace v AČR. A to především směrem k rozšíření

možností AZ, dobrovolných vojenských cvičení či jiných forem dobrovolné participace na obraně. Navrhovaná opatření jsou různá od administrativních odvodů po tříměsíční prezenční kurz. Motivací by mohly být nějaké státní benefity jako například daňové úlevy. Armáda by se neměla snažit vymyslet vymyšlené, ale inspirovat se funkčním modelem jiné země. Armáda by se také měla snažit více oslovit ženy. Benefit většího občanského zapojení do obrany by také mohl být ve větším semknutí společnosti.

Otázky 4 a 5 se věnují rozpočtovým záležitostem resortu obrany a efektivitě čerpání přidělených prostředků, jakožto jednomu z hlavních problémů identifikovaných analýzou bezpečnostních dokumentů. Jednotliví respondenti se shodují, že efektivita využívání přidělených prostředků je jednoznačně problémem a to i větším, než samotná výše obranného rozpočtu. Jako příčinu tohoto stavu lze dle odpovědí spatřovat jednak v politických rozhodnutích v dobách ekonomických škrťů a zároveň v představě, že válka v Evropě je nepravděpodobná. V hledání řešení panuje shoda na názoru, že je potřeba změnit legislativní procesy pro zvýšení efektivity využívání přidělených rozpočtů.

Otázka číslo 8 má za cíl zjistit názor odborníků na přijímaná opatření ve vztahu k početné ruské technice provozované v AČR jelikož toto téma se stalo velice aktuálním a řešeným zejména po událostech února 2022 na Ukrajině. S výjimkou jednoho se dotazovaní odborníci shodují, že k řešení problému ruské techniky dochází pozdě. R3 se domnívá, že tomu tak není a poukazuje na přirozený vývoj, který byl jen urychlen situací mezi Ruskem a Ukrajinou. Pozitivně je vnímáno odesílání vyřazované techniky na Ukrajinu v rámci válečné pomoci.

Devátá otázka se věnuje politickému řízení resortu MO a to z důvodu zjištění pohledu odborníků na možné plánování dlouhodobých projektů, jejichž trvání přesahuje jednotlivá vládní období. Respondenti se shodují, že nějaká forma nadstranického řízení by byla vhodná, ovšem politicky těžko proveditelná. Jako pozitivní shodně vidí jistou kontinuálnost řízení obrany i mezi vládami a zdůrazňují politický konsenzus, který je nutný pro projednávání strategických dokumentů například v rámci Výboru pro obranu Poslanecké sněmovny, kde se na přípravě strategických rozhodnutí podílí také opozice.

Poslední otázku zvolil autor otevřenou pro možnost vnést do jinak pevného rámce rozhovoru vlastní téma, které je dle názoru dotazovaných v kontextu plánování obrany a bezpečnosti ČR důležité a uvedené otázky jej neobsahovaly. Tuto možnost

nevyužil R2. Ostatní respondenti uvedli oblasti, které by armádě mohli v rámci budoucího vývoje přinést nové schopnosti či pomohli čelit výzvě. R1 vidí možnost otevřít doposud u nás veřejně neřešené téma sharingu jaderných zbraní, jelikož dle něho o podobném programu uvažuje například sousední Polsko a tato možnost by se pro nás otevřela zavedením stíhaček F-35. R3 upozorňuje na možnost využití umělé inteligence v rámci zefektivnění zavedených procesů a vedle toho nabádá k udržení odolnosti vůči vnějšímu prostředí v kontextu stále většího rozdělování společnosti. R4 vidí největší úskalí v rozvoji dobrovolného systému, zvýšení atraktivity AZ u širší veřejnosti a dále ve stavu naplněnosti mobilizačních skladů.

Strukturované rozhovory poskytly cenné vhledy do názorů odborníků na zkoumanou problematiku. Zjištění obecně poukazují na podporu západního směřování a profesionalizace armády. Zároveň také identifikují klíčové problémy v oblasti financování, efektivity využívání prostředků či personální politiky resortu. Doporučení se týkají zejména změn legislativních procesů pro zvýšení efektivity, větší otevřenosti a více forem dobrovolné služby a hledání inspirace u jinde zavedených funkčních modelů například v možnostech benefitů za takovou službu. Velké rezervy byly také shledány v oblasti zavádění nových technologií, jako je umělá inteligence či využívání dronů.

7.1 Diskuse a SWOT analýza

Z provedených strukturovaných rozhovorů autor vyvodil, že názor odborníků na vývoj výstavby AČR je v některých ohledech jednotný a v některých nikoliv. Shodu lze nalézt v pohledu na prozápadní směřování a kolektivní systém obrany, jako na jedinou efektivní možnost. Cesta neutrality by byla nepoměrně nákladnější finančně i lidsky a navíc s nejistým uznáním neutrality případným agresorem v případě konfliktu. Také u tématu zrušení ZVS se respondenti shodovali, že se jednalo o správný krok a robustní armáda branného typu by nebyla udržitelná ani efektivní. Vzniklou profesionální armádu je ovšem potřeba posílit o více jednotek AZ a také je nutné hledat jiné cesty, jak zájemcům o vojenský výcvik vyjít vstříc. Toto je, dle názoru autora, také jedna z největších výzev před kterými MO stojí a to mimo jiné z důvodu hybridního působení Ruska se snahou snížit důvěru ve státní instituce. V rámci tohoto působení lze zmínit

například kauzu Voice of Europe.⁸⁷ Z rozhovorů dále vyplývá, že MO bude muset přijmout legislativní změny pro zefektivnění využívání rozpočtu, aby nedocházelo k nevyčerpání přidělených finančních prostředků. Pozitivně lze hodnotit zbavování se zastaralé východní vojenské techniky, které bylo výrazně urychleno po rozpoutání války na Ukrajině. Ve věci politického řízení armády a celkově resortu obrany by bylo vhodnější více nadstranické řízení, ovšem reálně by bylo těžko proveditelné a navíc má opozice možnost do tvorby strategií zasahovat prostřednictvím obranného výboru Poslanecké sněmovny a zde přijatá opatření tak jsou tak výsledkem politického konsensu vlády a opozice.

Autorovu interpretaci skutečností zjištěných v rámci rozhovoru shrnuje následující SWOT analýza.

Silné stránky:

- Západní směřování a ukotvení v systému kolektivní obrany.
- Zrušení ZVS a profesionalizace armády.
- Uzákonění výše 2 % HDP na obranný rozpočet.

Slabé stránky:

- Početní stav personálu a jeho věková struktura.
- Nízký stav naplnění AZ.
- Nízká efektivita využívání přiděleného rozpočtu.

Příležitosti:

- Rychlejší zavádění nových nastupujících technologií.
- V rámci výměny východní techniky za západní klást důraz na co největší jednotnost platform z důvodu vyšší finanční a logistické efektivity.

⁸⁷ *BIS pustila poslancům odposlechy o Voice of Europe. Bystron na nich od propagandisty dostal 20 tisíc eur.* [online]. iRozhlas, 2024 [cit. 2024-06-12]. Dostupné z WWW: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/bis-pustila-poslancum-odposlechy-o-voice-europe-bystron-na-nich-od-propagandisty_2404191913_hof>.

- Inspirace zahraničními benefity pro vstup do AZ nebo jiných forem dobrovolného podílení se na obraně.

Hrozby:

- Nepředvídatelné změny v bezpečnostním prostředí.
- Neefektivita využívání přiděleného rozpočtu.
- Oslabování důvěry ve státní instituce jako výsledek hybridního působení zejména Ruska.

Závěr

Na základě poznatků získaných při tvorbě práce a jejich vyhodnocení lze konstatovat, že vývoj výstavby AČR se především v rámci západního a demokratického směřování ubírá od konce studené války správným směrem. Pozitivním krokem vývoje bylo také zrušení ZVS, která již nedokázala přinášet pro armádu potřebný efekt jako nově zavedená profesionální armáda. Během dlouhého a složitého vývoje došlo také bezpochyby k několika přinejmenším sporným rozhodnutím. Jedná se především o rozhodnutí týkající se výše obranných rozpočtů a nakládání s nimi. Tato rozhodnutí je nutné vidět v kontextu ekonomických a jiných krizí, které si vyžádali snižování rozpočtu nejen v oblasti obrany a zároveň také s přihlédnutím k pocitu bezpečí, kdy velký vojenský konflikt byl na území Evropy považován buď za nepravděpodobný, nebo s mnohaletou varovací dobou před jeho vypuknutím. Z této představy probudilo celý svět Rusko 24. února 2022, když zahájilo plnohodnotnou invazi na sousední Ukrajinu a nyní máme možnost již více než 2 roky sledovat válku za hranicemi sousedního Slovenska. Jako pozitivní na současné situaci lze vnímat fakt, že významně urychlí zpomalené modernizační projekty a obecně nebudou otázky obrany a bezpečnosti upozadřovány jako neaktuální.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zhodnocení vývoje a novodobého směřování Armády České republiky v kontextu názoru vybraných odborníků z oblasti obrany a bezpečnosti. Autor za pomoci strukturovaných rozhovorů zjišťoval názory na klíčové aspekty směřování armády. Jednalo se především o směřování a následný vstup do NATO, dále profesionalizaci armády, vývoj financování obrany či koncepty dobrovolné služby. Dle odpovědí jednotlivých respondentů je pozitivním faktem jak západní směřování armády, tak její profesionalizace. Velké rezervy jsou potom v efektivitě využívání rozpočtů, kde by zlepšení vyžadovalo legislativní změny, a dále ve využití potenciálu té části veřejnosti, která by měla zájem o podílení se na obraně ČR a je potřeba hledat nové cesty a motivace jak jim toto umožnit. Dále byla odborníky ve více souvislostech zmíněna nutnost podílet se na zavádění a využívání moderních technologií. Z jednotlivých výstupů je patrná celková provázanost jednotlivých aspektů a z toho plynoucí nutnost přijímat opatření koncepční a s dlouhodobým výhledem. Zároveň však musí být zachována jistá flexibilita, která umožní reagovat na dynamicky se měnící bezpečnostní prostředí a dále také technologický vývoj, který má stále větší vliv na způsoby vedení konfliktů.

Vedlejším cíle práce bylo zpracování a charakteristika vývoje Armády České republiky a strategických bezpečnostních dokumentů. Tento cíl sloužil v rámci tvorby práce jako výchozí bod pro pochopení vývoje AČR od jejího počátku v devadesátých letech a zároveň vysvětlení předchozího stavu v době ČSLA a bipolárního rozdělení světa. V rámci naplnění tohoto cíle byly analyzovány strategické bezpečnostní dokumenty se zaměřením na Bezpečnostní strategie ČR, Obrannou strategii ČR a Koncepti výstavby AČR, které definují bezpečnostní prostředí, bezpečnostní zájmy ČR a jsou výchozí pro tvorbu dalších návazných strategií a koncepcí. Analýza dokumentů byla autorem rozdělena do pěti časových úseků od vzniku demokratického Československa do současnosti a jednotlivé výstupy byly následně porovnány a použity ke tvorbě vlastních závěrů. Jako klíčové zde autor shledal již od počátku směřování k západním modelům armád s cílem vstupu do NATO. Právě tento krok byl společně s profesionalizací armády největším přínosem pro AČR. Správné dle autora bylo také stanovení hrozeb, které se v průběhu času měnili, i když jejich eskalaci až v otevřenou vojenskou agresi na východě Evropy považoval za reálnou jen málokdo. Negativně je autorem hodnocen růst vnitřního dluhu v rámci armády, který se bude za současné situace pomalu a dlouho splácet. Pozitivní skutečností je naopak fakt, že otázka obrany je nyní vnímána nejen na politické ale také celospolečenské úrovni velmi vážně a to vytváří prostor pro posilování obrany jak z pohledu finančních a materiálních zdrojů, tak v případě vhodné personální politiky také z pohledu těch lidských.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. CLAUSEWITZ, Carl von. *O válce: slavná komplexní inspirace vojáků, politiků, intelektuálů, manažerů a organizátorů*. Přeložil Zbyněk SEKAL. Voznice: Leda, 2020. 984 s. ISBN 978-80-7335-672-9.
2. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha. Portál, 2005. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
3. JANDÁČEK, plk. gšt. Pavel. *Koncepce výstavby AČR do roku 1996*. Praha: Ministerstvo obrany, 1993. 9 s.
4. OCHRANA, F. *Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu*. Praha. Nakladatelství Karolinum, 2019, 141 s. ISBN 978-80-246-4200-0
5. ŘEHKA, Karel. *Informační válka*. Praha: Academia, 2017. 224 s. ISBN 978-80-200-2770-2.
6. ZEMAN, Petr, kolektiv autorů, *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. 113 s. ISBN 80-210-3037-2.
7. *Bezpečnostní strategie České republiky*. Praha: Agentura vojenských informací a služeb, 1999. 16 s. ISBN 80-86345-10-6
8. *Bezpečnostní strategie České republiky 2003*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2004. 22 s. ISBN 80-86345-45-9.
9. *Bezpečnostní strategie České republiky 2011*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2011. 21 s. ISBN 978-80-7441-005-5
10. *Bezpečnostní strategie České republiky 2015*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015. 24 s. ISBN 978-80-7441-005-5
11. *Bezpečnostní strategie České republiky 2023*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2023. 36 s. ISBN 978-80-7441-097-0.
12. *Bílá kniha o obraně České republiky*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 1995. 77 s.
13. *Koncepce výstavby Armády České republiky 2025* Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2015. 30 s.
14. *Koncepce výstavby Armády České republiky 2030*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2019. 56 s. ISBN 978-80-7278-789-0.

15. *Koncepce výstavby Armády České republiky 2035*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2024. 49 s. ISBN 978-80-7278-873-6.
16. *Obranná strategie České republiky*. Praha: Ministerstvo obrany, 2012. 14 s. ISBN 978-80-7278-606-0
17. *Obranná strategie České republiky*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2017. 16 s. ISBN 978-80-7278-702-9.
18. *Obranná strategie České republiky: 2023*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2024. 23 s. ISBN 978-80-7278-870-5.
19. *Transformace resortu Ministerstva obrany České republiky*. Praha: MO ČR – AVIS, 2007. 32 s. ISSN 1211-801X.
20. *Vojenská strategie*. Praha: Ministerstvo obrany ČR - Prezentační a informační centrum MO, 2008. 9 s. ISBN 978-80-7278-475-2

Elektronické zdroje

1. *Armádu ročně opustí tisíc vojáků. Náborové plány přesto plní, říká její velení* [online]. Idnes, 2024 [cit. 2024-06-03]. Dostupné z WWW: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/armada-nabory-odchod-vojaku-rekrutace-virtualni-stredisko.A240328_110901_domaci_ivos>.
2. *Bezpečnostní strategie ČR* [online]. Praha: Vláda ČR, 2001 [cit. 2024-05-22]. Dostupné z WWW: <[http:// www. https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/](http://www.https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/)>.
3. *BIS pustila poslancům odposlechy o Voice of Europe. Bystroň na nich od propagandisty dostal 20 tisíc eur*. [online]. iRozhlas, 2024 [cit. 2024-06-12]. Dostupné z WWW: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/bis-pustila-poslancum-odposlechy-o-voice-europe-bystron-na-nich-od-propagandisty_2404191913_hof>.
4. *Cíl je 30 tisíc vojáků. Česká armáda sází na projekt, jenž nábor nakopne do budoucna* [online]. Aktuálně, 2023 [cit. 2024-06-03]. Dostupné z WWW: <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/virtualni-naborove-stredisko-armada/r~59571ae0b2b211edbe29ac1f6b220ee8>>.
5. *Česká armáda má svou první influencerku. Chce tak zaujmout generaci Z pro službu v maskáčích* [online]. Aktuálně, 2023 [cit. 2024-06-03]. Dostupné z WWW: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/armada-influencerka-socialni-site-instagram_2312171041_gut>.

6. *Defence expenditures and NATO's 2 % guideline* [online]. NATO, 2024 [cit. 2024-06-02]. Dostupné z WWW: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm>.
7. *Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2002 [cit. 2024-05-23]. Dostupné z WWW: <[http:// www. https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/](http://www.https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/)>.
8. *Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR přepracovaná na změněný zdrojový rámec* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2003 [cit. 2024-05-23]. Dostupné z WWW: <[http:// www. https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/](http://www.https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/)>.
9. *Rekrutační cíle 2030 a konkurenceschopnost AČR na trhu práce – lidské zdroje se musejí stát reálnou prioritou* [online]. CZ Defence, 2023 [cit. 2024-06-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.czdefence.cz/clanek/rekrutacni-cile-2030-a-konkurenceschopnost-acr-na-trhu-prace-lidske-zdroje-se-museji-stat-realnou-prioritou>>.
10. *Sněmovna schválila každoroční vynakládání aspoň dvou procent HDP na obranu* [online]. ČT24, 2023 [cit. 2024-06-03]. Dostupné z WWW: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/snemovna-schvalila-kazdorocni-vynakladani-aspon-dvou-procent-hdp-na-obranu-7921>>.
11. *Vojenská doktrína ČSFR* [online]. Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky, 1991 [cit. 2024-05-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/>>.
12. *Vojenská strategie ČR* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 1999 [cit. 2024-05-22]. Dostupné z WWW: <[http:// www. https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/](http://www.https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/)>.
13. *Záměr koncepce výstavby AČR do roku 2000 s výhledem do roku 2005* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 1997 [cit. 2024-05-22]. Dostupné z WWW: <[http:// www. https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/](http://www.https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/)>.
14. *Zpráva o zajištění obrany ČR* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2006 [cit. 2024-05-27]. Dostupné z WWW: <[http:// www. https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/](http://www.https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/)>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 110 ze dne 22. dubna 1998 o bezpečnosti České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 39, Dostupné z WWW: <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>>.
2. ČESKO. Zákon č. 222 ze dne 14. září 1999 o zajišťování obrany České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 76. Dostupné z WWW: <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>>.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

- Statistiky Ministerstva obrany

Seznam zkratek

AČR – Armáda České republiky

AZ – Aktivní zálohy

ČSFR – Československá federativní republika

ČSLA – Československá lidová armáda

ČSSR – Československá socialistická republika

GŠ – Generální štáb

KVAČR – Koncepce výstavby AČR

MO – Ministerstvo obrany

NATO – Severoatlantická aliance

NGŠ – Náčelník Generálního štábu

OSN – Organizace spojených národů

POKOS – Příprava občanů k obraně státu

PVO – protivzdušná obrana

S-KOS – Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě

VVO – Východní vojenský okruh

VZP – Voják z povolání

ZHN – Zbraně hromadného ničení

ZVO – Západní vojenský okruh

ZVS – Základní vojenská služba

Seznam tabulek a grafů

Graf č. 1: Vývoj výdajů MO v mil. Kč

Graf č. 2: Vývoj rozpočtu MO ve vztahu k HDP

Graf č. 3: Porovnání reálného vývoje rozpočtu MO s teoretickým vydáváním 2 % HDP v mil. Kč

Graf č. 4: Přehled vývoje naplnění AČR personálem (VZP, ZVS a AZ)

Seznam příloh

Příloha č. 1 Přepis strukturovaných rozhovorů

Příloha č. 1

Přepis strukturovaných rozhovorů

Dobrý den, v první řadě mi dovoluji Vám poděkovat za ochotu poskytnout rozhovor, který bude využit jako součást mé bakalářské práce s názvem Vývoj výstavby Armády České republiky. Šetření je prováděno za účelem získat pohled odborné komunity z oblasti obrany a bezpečnosti na vývoj AČR a strategických dokumentů ČR, které se směřováním armády souvisí. Přepisy rozhovorů budou součástí bakalářské práce jako příloha a respondenti budou uvedeni anonymně.

1. Na úvod našeho rozhovoru bych se Vás zeptal, zda můžete sdělit, jak dlouho se pohybujete v prostředí zabývajícím se obranou, bezpečností či vojenstvím a jaké je Vaše profesní zaměření?
 - **(R1)** V oboru se pohybuji od roku 2003 jako vojenský a bezpečnostní analytik a publicista se zaměřením na moderní vojenskou techniku a soudobé vojenské konflikty.
 - **(R2)** Psát o vojenství jsem začal po roce 2000 pro tehdy populární webový portál military.cz. Později jsem se věnoval IT a vojenství mi bylo koníčkem, přesto jsem publikoval v odborných (ATM) i populárně naučných (Zbraně, Válka, II. světová atd.) časopisech. Později jsem začal spolupracovat s redakcemi několika zpravodajských webů včetně Seznam Zpráv, Deníku N či iDnes. V současné době poskytuji konzultační služby soukromým i státním institucím a jsem kmenový členem redakce Deníku se zaměřením na vojenství a mezinárodní politiku.
 - **(R3)** Já se pohybuji v této oblasti zhruba 25 let a co se týče mého zaměření, tak já se zabývám zejména analýzami a predikcemi vývoje bezpečnostního prostředí a dopady, které z tohoto vývoje plynou pro ozbrojené síly ČR a pro obrannou politiku ČR.
 - **(R4)** Otázkami vojenství se zabývám více než 25 let, ale můj primární obor to není. Můj hlavní zájem jsou rezervní systémy, o kterých jsem měl přednášku i na GŠ. Jsem v odborné komisi pro zbraňovou legislativu pod MV a spoluautor SZS.
2. Nyní bych se již zaměřil na vývoj AČR. Z dostupných strategických dokumentů lze vyvodit, že již od vzniku demokratické ČR bylo nastaveno jasné západní směřování s cílem vstupu do NATO. Bylo podle Vás reálné, abychom se tehdy

vydali cestou neutrality jako například sousední Rakousko či některé severské státy? Pokud ano, jaké by byly hlavní přínosy a úskalí takové varianty?

- **(R1)** Pokud se nepletu, tímto tématem se v devadesátých letech zabývali pouze nějaké okrajové politické síly. U ostatních, s výjimkou komunistické strany, panovala jasná shoda na směřování do NATO a do EU. Toto téma bylo aktuální v té době více na Slovensku za Mečiara a byl to také důvod toho, že Slovensko vstoupilo později než my. U nás takový směr, podle mě, nikdy reálný nebyl, a i dnešní doba dokládá, že koncept neutrality je přežitým reliktem a jsou názory, že takovýmto reliktem byl již za studené války. Při pohledu na neutrální státy vidíme Švýcarsko, které je obklopené západními státy, u Rakouska jeho neutralita vyplývá ze západního a sovětského kompromisu po druhé světové válce. Z pohledu Finska byla neutralita do jisté míry postavena na historicky ověřené vojenské soběstačnosti v minulosti proti sovětskému svazu a například u Irska je jasné, že Britové by jej v případě konfliktu museli bránit bez ohledu na neutralitu. Jasným signálem je nedávné přijetí Finska a Švédska do NATO a jisté signály jsou již patrné také v Rakousku. Důležitým aspektem je také cena neutrality, což je patrné při pohledu na vykládané prostředky neutrálních, nebo do nedávna neutrálních států. Navíc si myslím, že by v případě konfliktu stejně nebyla neutralita států respektována.
- **(R2)** Některé politické strany v polovině 90. let skutečně neutralitu požadovaly. To však bylo ještě v době, kdy levice i pravice u nás byla autentická a prozápadní, takže z hlavního politického proudu naše směřování do EU a NATO nikdo nezpochybňoval. Hlasy, toto směřování zpochybňující, přišly až později, takže podle mě byl náš vstup do NATO nevyhnutný. Pokud bychom šli cestou neutrality, prvním úskalím by bylo mezinárodní uznání. Jak vidíme na státech, jako je Gruzie nebo Ukrajina, i dříve mezinárodně uznané režimy mohou být některou z velmocí zneuznány a později dokonce napadeny. Druhým úskalím by byla nutnost vybudovat mohutné ozbrojené síly, které si neutrální země musí udržovat, aby se byly samy schopné ubránit. K něčemu takovému nebyla v 90. letech v České republice vůle.
- **(R3)** Já si úplně nemyslím, že to směřování bylo hned od roku 1993 zcela jednoznačné. V té době, kdy vznikala ČR bylo ve hře více variant než jenom orientace na Severoatlantickou alianci, ale celkově vzato byla ta orientace

prozápadní, tedy směrem k NATO a EU, a to prozápadní směřování nakonec tou vítěznou variantou. Ty jiné názory vycházely z otázky potřeby NATO vzhledem k zániku Varšavské smlouvy, ale celkově lze říci, že varianta nealianční obrany by byla extrémně drahá a nepraktická. Také bych podotkl, že neutralita se nevyhlašuje, neutralita se uznává a pokud se objeví nějaké nebezpečí, které neutralitu nerespektuje, tak se od této neutrality opouští, čehož je v současnosti důkazem Švédsko a Finsko.

- **(R4)** Neutralita je obecně drahý koncept, který funguje jen do doby, dokud se nenajde někdo silnější, který neutralitu prostě respektovat nebude – viz neutralita Belgie a rok 1914
3. Vedle vstupu do NATO byla další velkou výzvou profesionalizace AČR a zrušení základní vojenské služby. Bylo toto, podle Vašeho názoru, správným a nutným krokem pro transformaci AČR?
- **(R1)** Zrušení základní vojenské služby, ve smyslu povinné služby bylo, podle mě, jednoznačně správné. Zároveň se ale domnívám, že není správný koncept čistě profesionální armády. A aktuální situace, kdy máme okolo 27 tisíc vojáků ve službě a okolo 5 tisíc v AZ, je podle mě nesmyslná a potřebujeme jednak více aktivních záloh a k tomu nějakou formu dobrovolné vojenské služby. Zde by bylo dobré se inspirovat u funkčních modelů v zahraničí. Přínosné by také jednoznačně bylo zavedení administrativních odvodů, na čemž se již legislativně pracuje, pokud se nemýlím, a armádě by to dalo jistou představu o tom s čím může personálně počítat.
 - **(R2)** Ve své době, pokud si správně vzpomínám, byl to rok 2004, šlo rozhodně o krok správným směrem, byť některých prvků profesionalizace (např. nakládání s nepotřebným majetkem, zejména nemovitostmi) mohla armáda později litovat. Dne jsem jako řada západních odborníků toho názoru, že po fázi budování expedičních armád jsme opět ve fázi budování armád vševojskových a teritoriálních a zde by bylo dobré, kdyby byla nějaká forma prezenční služby obnovena. Nikoli na rok, ale třeba jen intenzivní tříměsíční kurz po izraelském vzoru. Jsem přesvědčen, že by to naší zemi pomohlo i z hlediska společenského.
 - **(R3)** Tady se domnívám, že jednoznačně ano. A to z celé řady důvodů ať již demografických či ekonomických. Dále také z důvodu náročnosti vojenského povolání a požadavků, které jsou dnes kladeny na profesionálního vojáka by byly pro vojáky základní vojenské služby

nesplnitelné. V čem vidím dnes prostor pro zlepšení, tak je hledání cesty k veřejnosti, aby si ta část veřejnosti, která chce, mohla osvojit nějaké vojenské dovednosti využitelné během některého z krizových stavů. Důkazem potřeby hledání takové cesty je rozšiřování AZ, což je jasným důkazem potřeby nějakého rozšíření té profesionální armády.

- **(R4)** Z pohledu tehdejší doby určitě ano, jen koncept AZ měly být nastaven od začátku úplně jinak.
4. Jako jeden z největších problémů AČR se jeví její dlouhodobé podfinancování, kdy počátek rozdílu mezi reálným rozpočtem obrany a závazkem 2 % HDP lze vnímat od roku 2007 prakticky do současnosti. Hrozby plynoucí z podfinancování armády byly dle dostupných dokumentů vnímány při plánování obrany již po roce 2000. Čím si vysvětlujete, že i přesto klesal obranný rozpočet dokonce pod hranici 1 % HDP.
- **(R1)** Toto je dáno společným usnutím v představě, že v Evropě velká válka nebude a pokud by přece jen měla být, tak se to bude vědět dostatečně dopředu a budeme mít roky na to připravit se. V tomto kontextu bylo politicky snadné, v případě nutnosti úspor ve státním rozpočtu, snižovat obranný rozpočet. Takže se rapidně snižovalo v rámci plánovaných modernizací či nákupů. Byla zde budována koncepčně malá, moderní, mobilní armáda a až po roce 2014 se směřování přeorientovalo budování vševojskové armády. Situace se tedy vyvinula tak, že před rokem 2014 zde panoval názor, že vševojskovou armádu si nemůžeme dovolit, po únoru 2022 je jasné, že jediné, co si nemůžeme dovolit, je podceňování vlastní bezpečnosti.
 - **(R2)** Armáda byla po útocích na WTC chápána striktně jako expediční sbor, který potřebuje zejména menší dobře vyzbrojené a vycvičené jednotky, z toho plynula vůle osekávat armádní rozpočet ve prospěch jiných kapitol. Dnes, kdy jsme, jak uvádím v předchozí odpovědi, vlivem mezinárodní situace opět ve fázi budování mohutných teritoriálních vševojskových armád, je situace jiná. Změnilo se také prostředí, ve kterém se o vojenském rozpočtu rozhoduje. Máme za sebou několik regionálních válek, celosvětovou virovou pandemii, energetickou krizi a před sebou těžké výzvy bezpečnostní i společenské. Země se proto v těchto těžkých dobách instinktivně skrze své politické reprezentace uchylují k základům, na kterých

byly jejich státy formovány a k nimž dobře vyzbrojené a motivované ozbrojené síly patří. Můžeme pouze doufat, že se situace postupně uklidní.

- **(R3)** Toto si vysvětluji několika důvody. Jednak samozřejmě každá politická reprezentace má nějaké svoje politické priority, kam směřuje dostupné prostředky ze státního rozpočtu. Ale hlavní problém vidím v tom, že je zde jako referenční hodnota uváděn ten procentní vztah k HDP. Tak jak se HDP každý rok mění, taky ta 2 % reprezentují každý rok jinou sumu peněz. A když to přeženu, pokud bychom upadli do hluboké ekonomické deprese, tak paradoxně to procentní vyjádření se zvedne. Takže podle mě byl ten pokles daný i částečně tím, že ČR v té době ekonomicky rostla a tím se snižoval procentuální podíl. Když se podíváme na období v počátku tisíciletí, kdy jsme těch 2 % dosahovali, tak ta celková suma byla výrazně nižší než v době, kdy jsme těch 2 % nedosahovali. Podle mě je důležité zejména to, že na obranu dáváme více a více.
 - **(R4)** Nekompetence politiků vnímat budoucnost dál, než je jedno až dvě volební období dopředu a investice do populismu byla z jejich hlediska výhodnější.
5. Dalším dlouhodobým problémem AČR je efektivita využívání přidělených zdrojů. Otázkou tedy je, zda by případné vyšší obranné rozpočty mohli být efektivně využívány, či nikoliv?
- **(R1)** Otázka efektivity vynakládání prostředků je samozřejmě důležitá a podle mě do jisté míry důležitější, než dosažení přesné hranice 2 % HDP. Například při pohledu na Řecko, které dlouhodobě dávalo více než 2 %, si nejsem jistý, zda jejich nakládání s prostředky by pro nás mělo být vzorem. A naopak třeba Švédsko se dlouhodobě pohybovalo na hranici okolo 1,7 nebo 1,8 %, ale nepochybně vynakládali ty finance maximálně účelně a vybudovali si špičkové ozbrojené síly. Důležité je tedy nastavení procesů tak, aby vyčleněné peníze mohly být efektivně použity a nezůstaly neutraceny tak, jako jsme tomu mohli být svědky nyní, kdy prostředky byly vyčleněny, ale ministerstvo je nebylo schopné utratit z legislativních důvodů. Bude tedy nutné změnit některé legislativní procesy ve věci zadávání veřejných zakázek, aby mohly být vyšší rozpočty efektivně vynakládány.
 - **(R2)** Efektivitu využívání přidělených zdrojů nepovažuji za jeden z problémů, považuji to za problém hlavní a zásadní, za rozhodující činitel reálné síly našich ozbrojených sil. Jsem přesvědčen, že by armádě stačilo i

mnohem méně, než 2 % HDP, pokud by ovšem bylo kvalitně plánováno a pokud by byl profesionální akviziční proces. Místo toho se dlouhá léta doslova „flikuje“ problém za problémem, zakázky jsou netransparentní a jak jsme byli svědky, často i zmanipulované či zkorumpované. Typickým příkladem nekvalitního plánování je nákup letounu F-35, který nevychází z analýzy dlouhodobých potřeb, ale z aktuálních pohnutek.

- **(R3)** To je otázka, na kterou se upřímně necítím být kompetentní odpovědět. Toto je něco, do čeho nevidím. Já věřím, že s rostoucí profesionalitou administrativního aparátu bude mnohem efektivnější a pružnější ty zdroje využívat, ale nejsem schopen to posoudit.
 - **(R4)** Je to o nastavení systému, který byl už od rozpadu ČSFR nastaven špatně a primárně armádu tunelovali nejen politici, ale i samotní vojáci dle své hodnosti. Zásadní změnu vidím až se současnou ministryní, a hlavně se současným NGŠ, kterého znám osobně a mám v něj absolutní důvěru. To nemohu v žádném případě říci o řadě jeho předchůdců, kteří byli příslovečnou „žábou na prameni“. V každém případě by měl být přepsán zákon o veřejných zakázkách, který velké zakázky dokáže v kombinaci s neschopnými nebo naopak všehoschopnými úředníky na MO doslova paralyzovat. Proto se poslední dobou řeší nákupy formou vláda-vláda, která tyto výběrová řízení obchází, ale to ve své podstatě také není dobře.
6. V posledních letech je jako velký problém AČR hodnocena také personální situace, a to jak z pohledu počtů, tak zároveň růstu průměrného věku vojáků z povolání. Armáda se na toto snaží reagovat mimo jiné otevíráním se veřejnosti a oproti minulým letům jsou více prosazovány aktivity typu POKOS, dobrovolná vojenská cvičení a popularizace armády obecně. Jak vnímáte tento problém Vy a jsou přijatá opatření v tomto směru dostačující?
- **(R1)** Stárnutí personálu je samozřejmě také velkým problémem, ovšem hodnotit efekt přijímaných opatření bude možno až s časovým odstupem několika let. Až bude možnost vyhodnotit to jak je o které projekty zájem. Klíčové je z pohledu armády, a reflektuje to také poslední KVAČR, dostat do armády mladou generaci, která vyrostla ve světě moderních technologií. Toho chtějí docílit propagací moderních technologií v armádě, jmenovitě drony, kybernetické síly, elektronický boj a další.
 - **(R2)** POKOS je dle mého program, který je potřebný, ale do kterého jsou vkládány naděje, které v žádném případě nemůže naplnit. Stejně tak

popularizace armády, která se ve veřejném prostoru často zvrhává v popularizaci jednotlivých armádních osobností, což armádě jako celku příliš nepomáhá. Jsem přesvědčen, že k většímu splynutí společnosti s armádou i k vyřešení většiny personálních problémů by přispělo dříve diskutované zavedení krátké prezenční služby ve formě tříměsíčního kurzu, obnovení povinných vojenských cvičení v mnohem větší míře a zároveň daleko důslednější rozvoj aktivních záloh. Systém „předurčení“, se kterým přišla ministryně Černochová, považuji za nesmysl, který je odsouzen k neúspěchu a pouze odčerpá důležité zdroje na skutečné řešení personálních problémů.

- **(R3)** On ten problém je mnohohrstevnatý a není na něj úplně jednoznačná odpověď. Já začnu tím nejjednodušším, a to je ta popularizace armády, to je něco, co já velmi intenzivně a pozitivně vnímám, když srovnám přístup armády k práci s médii tak tam je vidět zcela jednoznačně velký posun a do jisté míry si myslím, že je to odrazem jakési marketingové strategie resortu. Otázkou je, jestli ty nástroje dokáží skutečně oslovit ty skupiny, která armáda oslovit chce. Na jedné straně je samozřejmě potřeba, aby armáda komunikovala s veřejností, aby zdůvodnila svoji existenci a náklady, které veřejnost na armádu platí. Na straně druhé také armáda potřebuje oslovit lidi, kteří by do té armády šli a tady je potom otázka, jestli je ta strategie dostatečně zacílená. Co se týče dobrovolných cvičení a aktivit typu POKOS, já si nejsem úplně jistý, jestli ta dobrovolná cvičení mají nějaký velký efekt a podle mě by větší úsilí mělo být věnováno budování AZ. Nicméně asi každý, kdo je osloven a je nějakým způsobem přijat je svým způsobem přínosem. Efekt projektu POKOS vidím zejména v popularizaci armády. Obecně si myslím, že v rámci politiky hledání nových zájemců o službu bude potřeba být trochu odvážnější a hledat i jiné alternativní cesty. Například vzhledem k nepříznivému demografickému vývoji mám na mysli větší otevřenost vůči ženám. Ženy reprezentují mírou většinu společnosti, ale v armádě jich je jen okolo 13 %. Další možností je větší využívání cizinců či jejich potomků anebo více využívat technologie, které nahrazují personál.
- **(R4)** Celý ten systém je nastaven špatně, personální práce se zlepšila, ale protože původní úroveň byla doslova tragická, tak prostor pro zlepšování tu určitě je veliký. Velký problém, zejména v Čechách je ten, že byla zrušena řada posádek ve velkých městech a pro mladou populaci prostě není

atraktivní se odstěhovat do „Horní dolní“. V situaci, kdy je absolutně minimální nezaměstnanost, tak armádu navíc přeplácí soukromý sektor, který nabízí atraktivnější lokalizaci i platové podmínky. POKOS je dobrý počín, ale je to absolutní minimum toho, co by armáda mohla dělat, aby obnovila svoji atraktivitu mezi mladými lidmi. Už dlouho navrhuji začít pracovat s budoucími zaměstnanci AČR – profesionálními vojáky už na základním stupni ZŠ formou participace na „školách v přírodě“ či pořádáním letních a příměstských táborů pro děti a mládež. Institut tzv. dobrovolného předurčení musel vymyslet absolutní ignorant, který si vyrobil ukázkovou „hospodu na mýtině“. Můj původní koncept Teritoriální obrany (tzv. AZ. II. třídy), který se dostal za první Babišovi vlády do fáze věcného záměru zákona byl za druhé Babišovi vlády hozen do koše. Naštěstí byl využit MV při vzniku Stanovené zálohy státu. Legislativa MV je ale nastavena stále tak, aby i armáda v podobném duchu mohla využít naši velkou komunitu střelců, ale i jiných odborností, které v armádě chybí a v případě, byť jen částečné mobilizace by chyběli ještě víc (řidiči, kuchaři, logistici, IT pracovníci etc.). V této zemi má dobrovolnictví velkou tradici, viz dobrovolní hasiči, ale i sama AČR musí něco nabídnout – třeba kurzy pro střelce odpovídající kurzům, které pro MV pořádají téměř zcela jen komerční firmy.

7. Jedním z možných řešení personální situace by mohlo být i částečné zavedení nějaké formy základní vojenské služby. Jaký je Váš názor na takový přístup?
- **(R1)** Já jsem dlouhodobě zastáncem názoru, že armáda má lidi lákat a nikoliv nutit. V tomto směru by bylo možné se inspirovat v cizině různými vyzkoušenými modely benefitů pro lidi, kteří by absolvovali nějakou formu dobrovolné vojenské služby. Mezi tyto benefity by mohly patřit například různé daňové úlevy, pomoci s bydlením. Já jsem třeba zastáncem názoru, že je u nás v horizontu třeba 5 až 10 let nevyhnutelné školné na vysokých školách a po vzoru Spojených států by takovým benefitem mohlo být stipendium na libovolnou vysokou školu.
 - **(R2)** Viz. předchozí odpověď. Za mě ano. A nejen jako posílení stavů AČR, zvýšení vojenských schopností České republiky jako takové, ale také jako pomoc při náboru (část vojáků se rozhodne zůstat ve službě) a v neposlední řadě jako důležitý prvek stmelení společnosti.
 - **(R3)** Zavedení základní vojenské služby je dle mého názoru nereálné, neprosaditelné a politicky neprůchozí. Zároveň si myslím, že toto je něco, co

armáda nepotřebuje. Spíše než lidi, kteří jsou tam i když tam nechtějí být, tak potřebuje lidi uvědomělé a ochotné armádě pomáhat. Zde vidím právě velký význam AZ, kam vstupují dobrovolníci. Takže spíš, než nějakou formu povinné služby bych viděl větší důraz na nějaké formy dobrovolného zapojení. Toto plyne i z veřejných průzkumů, kdy vychází, že většina společnosti nechce bránit svoji vlast. Ale i tak zde máme nějaký počet řekněme vyšších desítek tisíc občanů, kteří jsou ochotni bránit naši vlast. Takže bych to viděl v rozšíření možností získání vojenského výcviku a participace na obraně a tady vidím dominantní roli právě těch AZ. Otázkou je, zda by bylo možné toto zapojení ještě více zatraktivnit nějakou další motivací a například výhodami třeba právě pro příslušníky AZ.

- **(R4)** ZVS je velmi nespravedlivá forma daně, které se uměla řada lidí dosti nekalými praktikami vyhnout. Dobrovolný systém jako je můj koncept TO je mnohem efektivnější. Jeho zavedení by bylo postupně, a tedy by nevyžadoval tak vysoké a rychlé investice jako znovuzavedení ZVS, stejně tak výcvikové kapacity i know-how by se mohly získávat s ohledem na omezené personální kapacity AČR. Pro znovuzavedení ZVS nejsou prostory, lidi ani materiál. Získat toto vše skokově by bylo enormně drahé, a to vše v situaci, kdy armáda musí kompenzovat obrovský vnitřní dluh, který se nahromadil za několik desetiletí vybírání „mírové dividendy“. Navíc zopakují, nejsou na to lidi. I jen ostraha areálu ve Vrběticích paralyzovala do značné míry kapacity AČR, takže básnit o nějakém dvojměsíčním výcviku pro absolventy SŠ a SOU je sci-fi.
- 8. Až po plnohodnotném rozpoutání války na Ukrajině začala ČR vážně řešit svou závislost na ruských náhradních dílech pro armádní techniku. A to i přesto, že možná destabilizace bezpečnostního prostředí ze strany Ruska byla vnímána již mnohem dříve, například po anexi Krymského poloostrova. Není toto podle Vás pozdě?
 - **(R1)** Toto je samozřejmě pozdě i když i já se musím přiznat, že po událostech na Krymu a Donbasu jsem byl stále zastáncem názoru, že se stále půjde nějak s Ruskem domluvit. Tento názor byl bohužel milný. V současnosti jsme byli schopni si část této techniky servisovat sami, ale pouze do určité míry, což byl také jeden z důvodů jejího odsunu na Ukrajinu, například v případě Mi-24. V případě techniky, kterou jsme stále schopni provozovat sami, byť i za cenu „kanibalizace“, jsem zastáncem názoru, že

bychom si ji měly nechat do jejich plnohodnotného nahrazení. Toto se týká třeba modernizovaných Mi-171 či tanků T-72.

- **(R2)** Je to pozdě, sovětskou techniku jsme provozovali i dlouho po vstupu do NATO a provozujeme ji dodnes. Přitom byla šance se velké části zbavit. Zde se však opět dostáváme k problematice plánování, které bylo u nás v posledních třiceti letech zanedbáváno, a navíc podkopáváno neefektivním či zmanipulovaným akvizičním procesem. Pokud se podíváme např. do Polska, to své tankové síly modernizovalo již před dvaceti lety za minimálních nákladů. My k témuž přistupujeme až dnes, kdy doslova na slovenských hranicích probíhá válka, a to už je samozřejmě pozdě.
- **(R3)** Já si myslím, že ne. Že zkrátka ten krok řekněme přechodu k západní technice a odmítnutí té východní, je správným směrem, ale že to nebylo pozdě, že ta reakce je adekvátní. Rusko zde sice bylo vnímáno jako hrozba, ale asi málokdo si dovedl představit, že takto bezprostřední. K opuštění té Ruské techniky by stejně asi došlo, a to spíš dříve než později, zkrátka z důvodu, že západní spojenci poskytují vyspělejší a kvalitnější materiál. Takže to беру jako přirozený vývoj, který byl urychlen skokově rokem 2022.
- **(R4)** Samozřejmě je to pozdě. Byl jsem před více než dekádou pracovně několikrát v Rusku až za Uralem a už tenkrát mě ta jejich propaganda v TV doslova šokovala. Od dob cest K. H. Borovského do Ruska se tam v ruské mentalitě nezměnilo vůbec nic. Po veškerých iluzích z dob před 89 a tehdy propagovaného panslovanství nezbyl po těchto zkušenostech „kámen na kameni“.

9. Lze, dle Vašeho názoru, stabilně a spolehlivě plánovat dlouhodobé modernizační projekty v rámci AČR, když současně s nimi můžeme sledovat jejich zpochybňování politickou opozicí a částečně i přísliby jejich zrušení v případě vlády současné opozice? Nebylo by vhodné, kdyby byl resort obrany řízen více nadstranicky a nebyl předmětem politických bojů?

- **(R1)** Řízení obrany nadstranicky by určitě bylo vhodné, ale politicky je to nereálné. Ale musím říct, že i přes odlišnou rétoriku je zde určitá kontinuita mezi vládami vidět. Důležité je si také uvědomit, že i přes veřejná prohlášení o rušení různých akvizic není něco takového úplně jednoduché. V současnosti se dá říct, že na většině velkých projektů je shoda a třetím bodem jsou stíhačky F-35 z důvodů nákladů. Ovšem tyto náklady při rozpočítání na předpokládanou dobu provozu vychází skutečně levně a

problém je zde spíše v komunikaci těchto skutečností ze strany vládních politiků.

- **(R2)** Zpochybňování politické práce v oblasti bezpečnosti, konkrétně výstavby a modernizace armády, opozicí, dle mého soudu není hlavním problémem, před kterým naše ozbrojené síly stojí. A to platí ať pro bývalou vládu Andreje Babiše, tak pro současnou vládu Petra Fialy. Oba ministři obrany, paní Černochová i pan Metnar, udělali několik dle mého názoru velmi špatných, nebo minimálně velmi sporných rozhodnutí, která armádě neprospěla a vliv opozice na ně byl nulový. Co považuji při výstavbě armády za důležité, je dobře fungující Výbor pro obranu Poslanecké sněmovny, jakožto první kontrolní prvek.
- **(R3)** Já si myslím, že tady narážíme na určitý problém. Na straně jedné potřebujete mít rámcový dlouhodobý plán toho co chcete kupovat, kdy to budete zavádět, platit a podobně. Na straně druhé potřebujete dostatečnou flexibilitu, abyste mohl reagovat na měnící se potřeby ozbrojených sil. Takže já si myslím, že ty dlouhodobé výhledy mají ukazovat nějaký směr, ale nesmějí být příliš svazující, respektive by měli umožňovat větší flexibilitu ve výběru třeba nějaké zbrojní technologie, systému nebo něčeho podobného, protože ta situace se velmi rapidně mění a je kontraproduktivní se zavázat, že nějakou technologii odebereme za 5 let a budeme ji používat dalších 40 let, když víme, že za půl roku ta technika bude nepoužitelná, protože se bojuje úplně jiným způsobem. Když se zaměřím na ten nadstranický postoj, tak role každé opozice je především kontrolní. Opozice by tedy měla být především partnerem a kontrolorem a otázky obrany by měli být předmětem politického konsensu. Proto je také velmi důležité, že dokumenty jako Bezpečnostní strategie, Obranná strategie, Koncepce výstavby a další jsou dokumenty, do jejichž projednávání je opozice zapojena na úrovni výboru v parlamentu a toto bych řekl, že funguje poměrně dobře a nehrozí nám zde se změnami vlád nějaká překvapení.
- **(R4)** Samozřejmě, že by nadstranickost v přístupu armádě prospěla zásadně v její akceschopnosti, ale kde vzít takové politiky a nekrást je třeba ve Finsku, Švédsku či Pobaltí?

10. Poslední otázku nechávám otevřenou a chtěl bych Vás požádat, pokud v rozhovoru bylo opomenuté nějaké téma, dle Vašeho názoru důležité, zda byste jej uvedl.

- **(R1)** Zde bych zmínil téma podle mě sice citlivé, ale zbytečně tabuizované, a to je sharing jaderných zbraní, který je pro nás zatím sice neaktuální, ale toto by se změnilo zavedením stíhaček F-35. Veřejně je o tomto u nás zatím ochotno mluvit málo lidí, ale při pohledu na Polsko či Jižní Koreu, kde jsou 2/3 lidí pro sharing, je toto podle mě škoda a mělo by to být předmětem veřejné debaty.
- **(R2)** Tuto otázku nechal respondent bez odpovědi.
- **(R3)** Já si myslím, že velkou výzvou je nástup umělé inteligence a s tímto armáda podle mě, ne úplně dobře pracuje. Toto je věc, která by měla být zohledněna nejen třeba v boji, ale obecně pro řízení, vzdělávání a tak dále. Toto je velká příležitost, jak například šetřit personál, přenastavit celou řadu procesů, které jsou do jisté míry ustanoveny nějak historicky a umělá inteligence by toto mohla výrazně zefektivnit. A jako druhou věc bych viděl schopnost udržení alespoň nějaké základní míry odolnosti vůči vnějšímu prostředí. Tím narážím třeba na zkušenost Slovenska, kde to rozpolcení společnosti je tak drastické a vede k extrémním projevům, tak toto tam můžeme vnímat i v armádě a lze se tam setkat i s výrazně silnými ruskými narativy. Toto je něco, co může v případě prohloubení vést ke snížení loajality a obranyschopnosti a ozbrojené síly by tím mohly být velice negativně ovlivněny.
- **(R4)** Velmi mě mrzí, že zde chybí dobrovolný systém více volnější, než jsou současné AZ, které nejsou atraktivní pro širší veřejnost – kolik lidí s malými dětmi, hypotékou, malou živností se chce či spíše může věnovat 6 týdnů v prvním roce na základní výcvik AZ? Rozvolnění do víkendu a třeba jen jednoho týdnu vcelku by zvýšilo atraktivitu pro větší skupinu zájemců o vojenské zálohy. Také řada občanů ČR by klidně bojovala za svůj stát, ale ne s kulometem v ruce, ale třeba za klávesnicí u počítače, s nasazenými brýlemi pro ovládání dronů, či v nějaké nebojové pozici jako je kuchař, zdravotník či řidič nákladáku. Armáda si nemůže dovolit luxus ignorovat tyto zájemce. Chybí koncept naplnění NZ – mobilizačních skladů výzbrojí, municí a výstrojí. Finsko například využilo rozprodeje vojenské techniky po skončení Studené války k naplnění mobilizačních skladů doslova „za pusu“. My jsme většinu nejen mobilizačních záloh rozprodali často ani ne za cenu šrotu. Bylo na GŠ smutné poslouchat, jak uniformy pro případné brance se budou řešit jen páskou na rukáv.

Děkuji za Váš čas a cenné názory, které jsou velkým přínosem pro mou bakalářskou práci.